

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	1
2 KASVUYMPÄRISTÖNÄ TOIVAKKA	2
3 TOIVAKKALAISTEN LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINNIN TILA	5
4 TOIVAKAN PALVELUT	8
4.1 Esi- ja perusopetus	9
4.1.1 Esiopetus	9
4.1.2 Perusopetus	9
4.1.3 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta	13
4.1.4 Koulujen kerhotoiminta	13
4.1.5 Oppilaskunta, oppilaskunnan hallitus ja tukioppilastoiminta	13
4.1.6 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki	14
4.1.7. Opiskeluhoito	15
4.1.8 Koulun ja kirjaston yhteistyö	16
4.2 Varhaiskasvatus	17
4.3. Hyvinvointipalvelut	20
4.3.1 Kirjastopalvelut	20
4.3.2 Kulttuuripalvelut	22
4.3.3 Vapaa-aika- ja liikuntapalvelut	24
4.3.4 Nuorisopalvelut	25
4.3.5 Kotoutuminen	27
4.4 Kuntaympäristöpalvelut	27
4.4.1 Ravitsemuspalvelut	28
4.5 Työllisyyspalvelut nuorille	28
5 YHTEISTYÖKUMPPANIT	29
5.1 Yhdistykset ja yhteisöt	29
5.1.1 Toivakan-Joutsan 4H-yhdistys ry	29
5.1.2 MLL Toivakan yhdistys	31
5.1.3 Toivakan evankelis-luterilainen seurakunta	31
5.1.4 Toivakan helluntaiseurakunta	32
5.1.5 Toivakan Rivakka ry	33
5.1.6 Toivakan Ruiskuveikot, nuoriso-osasto	33
5.2 Puulan Seutuopiston kurssit, taidekoulu ja musiikkikoulu	34
5.3. Toivakan yritykset	34

6 KESKI-SUOMEN HYVINVOINTIALUEEN PALVELUT	34
6.1 Toivakan terveysasema.....	35
6.2 Lasten, nuorten ja perheiden palvelut.....	35
6.3 Toivakan perhekeskus.....	36
7 SUUNNITELMAN PAINOPISTEET JA TAVOITTEET	37
7.1 Alle kouluikäiset 0-5 -vuotiaat lapset.....	38
7.2 Esiopetus- ja perusopetusikäiset lapset ja nuoret.....	42
7.3 Nuoret ja nuoret aikuiset (15-29 –vuotiaat).....	45
8 HYVINVOINTISUUNNITELMAN SEURANTA JA ARVIOINTI	47
9 LÄHTEET	47

1 JOHDANTO

Tämän suunnitelman kannessa on koottuna Toivakan koulujen oppilaille tehdyn kyselyn satoa. Oppilailta kysyttiin, mitä on lasten ja nuorten hyvinvointi ja mikä saa juuri sinut voimaan hyvin.

“Päästään lääkäriin, saadaan käydä ilmaiseksi koulua, saadaan ruokaa ja puhdasta vettä, ei ole kipuja, on rahaa, oma koti, vanhemmat, perhe, turvaa ja perusasiat kunnossa.”

Tämä suunnitelma on laadittu edistämään lasten ja nuorten hyvinvointia Toivakan kunnassa. Lapset ovat alle 18-vuotiaita ja nuoriksi katsotaan nuorisolain mukaisesti alle 29 –vuotiaat. Suunnitelma on laadittu hyvinvointityöryhmässä yhteistyössä kunnan eri toimijoiden kuten koulun, varhaiskasvatuksen ja kuntaympäristö-, työllisyys-, kulttuuri-, vapaa-aika- ja nuorisopalvelujen kanssa sekä osallistaen myös nuorisovaltuusto sekä paikallisia lasten ja nuorten kanssa toimivia seurakuntia ja yhdistyksiä. Hyvinvointialueen palveluihin ohjataan suunnitelmassa olevien linkkien kautta.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä §6 velvoittaa kuntia edistämään asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisäätteisiin tehtäviin.

Lain mukaan kunnan tulee strategisessa suunnittelussaan asettaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määrittellä näitä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Sen on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöksensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen myös väestöryhmittäin. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä kunnan eri toimialojen tulee tehdä poikkihallinnollista yhteistyötä. Kunnan on myös nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho.

Kunnan on seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Kunnassa on raportoitava kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle vuosittain. Lisäksi kunnassa on valmisteltava valtuustolle valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma edellä mainituista asioista. Kunnan on toimitettava hyvinvointikertomus ja -suunnitelma hyvinvointialueelle ja julkaistava se julkisessa tietoverkossa.

Jokaisella kunnalla on velvollisuus laatia myös lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, joka tarkistetaan vähintään neljän vuoden välein. Tällaisen suunnitelman tarkoitus on edistää lasten ja nuorten hyvinvointia kunnassa ja nostaa heidät yhtenä väestöryhmänä tarkastelun kohteeksi. Myös hyvinvointialueella on oma lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, sillä hyvinvointialue järjestää sosiaali- ja terveystalvet ja myös lastensuojelun järjestämisvastuu on hyvinvointialueella. Suunnitelma tulee vastaisuudessa laatia yhteistyössä kunnan ja

hyvinvointialueen kesken (Laki sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisestä §6). Lasten ja nuorten suunnitelma voi olla osa laajempaa kunnan hyvinvointisuunnitelmaa tai erillinen suunnitelma. Toivakassa suunnitelma on rakennettu omaksi kokonaisuudeksi ja yhden vuoden mittaiseksi, jotta toimimme samassa rytmissä Keski-Suomen hyvinvointialueen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman kanssa, joka on laadittu vuosille 2024-2025.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman sisällöstä säädetään Lastensuojelulain 417/2007 pykälässä 12. Tämän lain perusteella suunnitelmassa tulee ilmetä:

- Lasten ja nuorten kasvuolosuhteet ja kuvaus hyvinvoinnin tilasta
- Tiedot lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä palveluista ja toimista
- Yhteistyön järjestämistavat eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä
- Tiedot suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta

Lisäksi oppilas- ja opiskelijahuoltolaki §12 sanoo, että lastensuojelulain (417/2007) 12 §:ssä tarkoitettuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan on kirjattava:

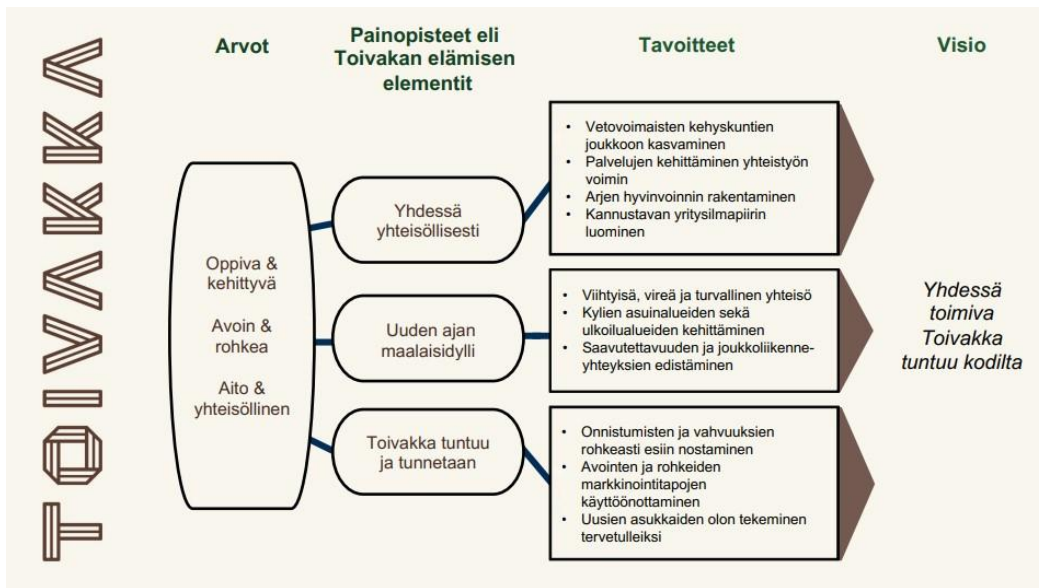
- opiskeluhuollon tavoitteet ja paikallisen toteuttamistavan keskeiset periaatteet;
- arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta, käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista ja avustajapalveluista sekä tuki- ja erityisopetuksesta;
- toimet, joilla vahvistetaan yhteisöllistä opiskeluhoitoa ja opiskelijoiden varhaista tukea;
- tiedot suunnitelman toteuttamisesta, seurannasta sekä opiskeluhuollon laadunarvioinnista.

Suunnitelma noudattaa YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisiä yleisperiaatteita eli syrjimättömyyttä, lapsen edun ensisijaisuutta, oikeutta elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen sekä lapsen oikeutta saada näkemyksensä huomioon otetuiksi. [Lasten oikeudet | Suomen YK-liitto \(ykliitto.fi\)](#)

2 KASVUYMPÄRISTÖNÄ TOIVAKKA

Kunnan vuosille 2022-2030 laaditun kuntastrategian mukaisesti Toivakka lasten ja nuorten kasvuympäristönä rakentuu seuraaville strategian painopisteille eli elämisen elementeille:

- **Yhdessä yhteisöllisesti.** Toivakka on yhdessä toimiva ja hyvinvointiakin rakennetaan arjessa yhdessä.
- **Uuden ajan maalaisydylli.** Luomme edellytykset hyvälle ja sujuvalle arjelle.
- **Toivakka tuntuu ja tunnetaan.** Viestintämme on vaikuttavaa ja meidät tunnetaan myös muualla.

Toiminta perustuu strategiasta johdetuille arvoille:

- **Avoin ja rohkea Toivakka**

Avoin kuntayhteisö, avoin päätöksenteko ja avoimuus sekä uskallus tehdä rohkeita ratkaisuja.

- **Oppiva ja kehittyvä Toivakka**

Oppiva kuntalainen, kuntayhteisö ja kuntaorganisaatio rakentavat yhdessä kehittyvää Toivakkaa.

- **Aito ja yhteisöllinen**

Ihmisen elämä on pienessä kunnassa hallittavissa ja hahmotettavissa. Kylämäinen sosiaalinen ja fyysinen ympäristö luovat turvallisuudentunnetta, jota suuret taajamat eivät voi tarjota. Arki sujuu helposti ja turvallisesti

Toivakan väestö ja sen kehitys

Toivakan väkiluku 31.12.2023 oli 2369 henkilöä. Edellisestä vuodesta väkiluvussa on tapahtunut hienoista laskua, sillä v. 2022 toivakkalaisia oli 2407 henkilöä. Ikäryhmittäin väestöosuudet ovat olleet joulukuussa 2023 alla olevan taulukon mukaisia Tilastokeskuksen antamien ennakkotietojen mukaan.

Toivakan väkiluku ikäryhmittäin jaoteltuna 31.12.2023

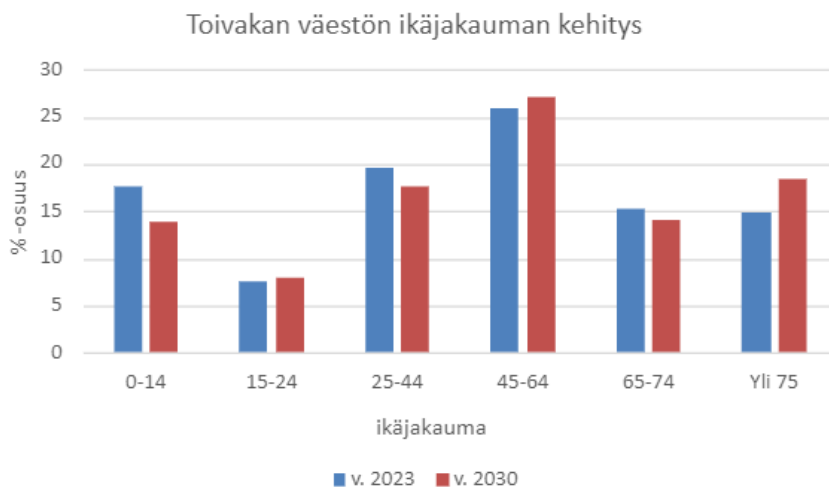
Ikäryhmä	Väkiluku	%
0-14	415	17.5
15-24	176	7.4
25-44	459	19.4
45-64	611	25.8
65-75	360	15.2
Yli 75	348	14.7
Yhteensä	2369	100

Tarkasteltaessa lasten ja nuorten määrää vuoden 2023 lopussa tarkemmin, voidaan todeta seuraavaa:

- Syntyneitä ja alle yksi vuotiaita oli 18 lasta.
- 1-6 -vuotiaita eli varhaiskasvatusikäisiä oli 126.
- 7-15 -vuotiaita oli 314.
- 16-18 -vuotiaita oli 81.

Väestöennusteen mukaan tulevina vuosina syntyvyys, joka on ollut nyt laskussa, laskee edelleen ja alle 15-vuotiaiden määrä vähenee. Ikääntyneiden osuus puolestaan kasvaa.

Tilastokeskuksen vuonna 2021 julkaiseman väestöennusteen mukaan Toivakassa väkiluku tulee tulevina vuosina hieman laskemaan. Vuonna 2030 Toivakan väkiluvun ennustetaan olevan 2325 henkilöä. Väestöjakaumaa tarkasteltaessa lasten osuus tulee hieman laskemaan ja vastaavasti ikääntyneiden osuus kasvaa.

Demografinen huoltosuhte ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65-vuotta täyttänyttä on sataa 15-64 -vuotiasta (työikäistä) kohti. Mitä enemmän on lapsia ja/tai eläkeikäisiä, sitä korkeampi huoltosuhteen arvo on. Toivakassa huoltosuhteen arvo on v. 2023 ollut 90 eli meillä on ollut 90 alle 15 –vuotiasta ja yli 65 –vuotiasta sataa työikäistä kohti. Huoltosuhte kasvoi vuoteen 2022 verrattuna. Toivakassa demografinen huoltosuhte on korkea verrattuna koko Keski-Suomeen (64,6) ja koko maahan (61,9). Demografiseen huoltosuhteeseen Toivakassa on vaikuttanut esimerkiksi se, että syntyvyys on vuosien kuluessa laskenut ja lasten määrä ollut hieman laskussa. Toisaalta ikääntyneiden määrä on hieman kasvanut ja edelleen kasvusuuntainen. Tulevaisuuden väestöllinen kehitys jatkuu ennusteiden mukaan tämän suuntaisena.

Huoltosuhte, demografinen Info 761

Alue	Sukupuoli	2021	2022	2023
Koko maa	yhteensä	62,4	62,3	61,9
Keski-Suomi		64,8	64,7	64,6
Toivakka		88,2	88,0	90,0

3 TOIVAKKALAISTEN LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINNIN TILA

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilaa tarkastellaan hyte-kertoimen indikaattoreiden, muiden relevanttien indikaattoreiden sekä kerättyjen havaintojen perusteella.

Yhtenä lasten ja nuorten hyvinvoinnista kertovana lähteenä toimii joka toinen vuosi Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) toteuttama valtakunnallinen kouluterveyskysely. Se tarjoaa Toivakan osalta tietoa perusopetuksen 4.–5.-luokkien ja 8.–9.-luokkien oppilaiden hyvinvoinnista, terveydestä, palveluista sekä osallisuudesta. Viimeisin kysely on toteutettu keväällä 2023 ja tulokset on julkaistu syksyllä 2023. [Kouluterveyskysely - THL](#)

OSALLISUUS

Toivakkalaisten 4.-5. ja 8.-9. luokkalaisten osalta on tyytyväisyys elämään vähentynyt edellisestä mittauskerrasta.

Indikaattori	Alue	Sukupuoli	2021	2023
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-) info ind. 4811	Toivakka	yhteensä	95,9	88,5
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-) info ind. 4700			86,4	62,2

Tyytyväisiä omaan elämään tuoreimpien tulosten mukaan on 62,2 prosenttia 8.-9. -luokkalaisista, kun heistä tyytyväisiä vuonna 2021 oli 86,4 prosenttia. Tämä tarkoittaa sitä, että noin kolmasosa 8.-9. luokkalaisista ei ole jollakin tasolla tyytyväinen elämäänsä. 4.-5. -luokkalaisten osalta lasku ei ole ollut yhtä voimakasta. Vaikka tyytyväisyys elämään on laskenut, ovat toivakkalaiset 8.–9. -luokkalaiset lähes yhtä tyytyväisiä kuin koko Keski-Suomessa vastaava ikäryhmä.

Yksinäisyys on myöskin selvästi nähtävissä oleva haaste toivakkalaisten 8. ja 9. luokkalaisten kouluterveyskyselyn vastauksissa. Toivakassa yksinäisyyttä koettiin selvästi enemmän kuin maakunnallisesti ja koko maassa. Prosenttiosuus kasvoi, lähes tuplaantui, selvästi vuodesta 2021. Lähes joka viides toivakkalainen 8.-9. -luokkalainen vastaaja on kertonut olevansa yksinäinen usein tai jatkuvasti.

Tuntee itsensä yksinäiseksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-) [Info 4712](#)

Alue	Sukupuoli	2021	2023
Koko maa	yhteensä	15,9	15,0
Keski-Suomi		15,1	15,0
Toivakka		10,9	19,1

Positiivisena huomiona esille voidaan nostaa se, että voimakasta ahdistuneisuutta Toivakan 8.-9. -luokkalaiset ovat kokeneet merkittävästi vähemmän kuin vastaavan ikäiset nuoret maakunnallisesti tai koko maassa.

Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista [Info 328](#)

Alue	Sukupuoli	2021	2023
Koko maa	yhteensä	19,4	21,4
Keski-Suomi		17,2	20,6
Toivakka			10,6

Toivakassa oli v. 2022 koulutuksen ulkopuolelle 17-24 vuotiaista oli jäänyt 7,9 %, mikä on aavistuksen korkeampi osuus kuin maakunnan taso (7,3%). Koulutuksen ulkopuolelle jääneillä tarkoitetaan henkilöitä, jotka ko. vuonna eivät ole olleet opiskelijoita tai joilla ei ole tutkintokoodia eli ei perusasteen jälkeistä koulutusta. Yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittyminen on vaikeampaa niille nuorille, jotka eivät peruskoulun jälkeen suorita toisen asteen koulutusta. Hyvinvointiongelmien tiedetään usein kasautuvan: peruskoulun jälkeistä jatkotutkintoa vaille jäävillä nuorilla on enemmän toimeentulon ja mielenterveyden ongelmia ja riski jäädä ulkopuoliseksi.

TERVEELLISET ELÄMÄNTAVAT

Liikkumattomuus on myös kyselyjen valossa noussut suuri huolenaihe. Liikkuvien nuorten määrä on huolestuttavasti vähentynyt, sillä kouluterveyskyselyn mukaan toivakkalaiset yläkouluikäiset 8. ja 9. luokkalaiset liikkuvat selvästi liian vähän. Fyysisen aktiivisuuden perussuosituksen mukaan 13 - 18-vuotiaiden tulee liikkua 1-1½ tuntia päivässä. Päivittäiseen liikunta-annokseen tulisi sisältyä useita vähintään 10 minuuttia kestäviä reippaan liikunnan jaksoja. Vähintään 3 kertaa viikossa tulisi harrastaa lihaskuntoa, liikkuvuutta ja luiden terveyttä edistävää liikuntaa. (Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille 7 - 18-vuotiaille. Helsinki: Opetusministeriö ja Nuori Suomi ry., 2008.) Koululiikunta ei riitä täyttämään tätä suositusta. Tarkasteltaessa kouluterveyskyselyn indikaattoria, joka ilmaisee vapaa-ajallaan tavallisesti korkeintaan tunnin viikossa hengästyttävää ja hikoiluttavaa liikuntaa harrastavien peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisten osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa, on Toivakassa näin vähän liikuntaa harrastavien osuus kasvanut viime vuosina roimasti sen ollessa v. 2023 42,6% ikäluokasta.

Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista [Info 3905](#)

Alue	Sukupuoli	2021	2023
Koko maa	yhteensä	27,9	27,0
Keski-Suomi		25,2	26,7
Toivakka		26,1	42,6

Ilonaiheena voidaan nostaa esille se, että päihteitä käytetään suhteellisen vähän, sillä raittiita (ei käytä alkoholijuomia) 8.-9. luokkalaisista kertoi olevansa 85 %. Toisaalta erilaiset nikotiiniuotteet, kuten vape eli sähkötupakka ja nikotiinipussit ovat lisääntyneet toivakkalaisten nuorten keskuudessa. Erityisesti tyttöjen osuus sähkötupakan käyttäjissä on kasvanut pohjautuen arkihavaintoihin.

Kouluruoka on maistunut hyvin Toivakassa erittäin hyvin. Kouluruokailussa syövien määrä on ollut valtakunnallisessa vertailussa kärkipäätä.

Toivakkalaiset 8.-9. -luokkalaisista 23,4 % eli lähes neljäsosa kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Osuus on voimakkaasti kasvanut vaikkakin se jää silti alle maakunnallisen tai valtakunnallisen osuuden.

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista [Info 286](#)

Alue	Sukupuoli	2021	2023
Koko maa	yhteensä	25,7	26,6
Keski-Suomi		23,0	26,0
Toivakka		10,9	23,4

Ylipainon osalta 8.-9. -luokkalaisten osuus on pysynyt melko tasaisena, vaikkakin osuus on hieman korkeampi kuin maakunnallinen tai valtakunnallinen osuus.

Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista [Info 3906](#)

Alue	Sukupuoli	2021	2023
Koko maa	yhteensä	18,0	17,4
Keski-Suomi		17,4	18,6
Toivakka		19,5	19,6

Kuten alla olevasta taulukosta ilmenee, lastensuojeluilmoitusten määrä on vähentynyt aiempiin vuosiin verrattuna. On tärkeää pohtia, onko ilmoitusten vähentyminen hyvä vai huono merkki lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilasta Toivakassa. Onko esimerkiksi sosiaalipalvelujen siirtyminen hyvinvointialueelle luonut hidasteita tai haasteita ilmoitusten tekemiselle, onko monialaista yhteistyötä kunnan ja hyvinvointialueen välillä ollut riittävästi, ovatko ennaltaehkäisevät toimet, matala kohtaamisen kynnys ja tavoitteellinen varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen ym. kunnan hyvinvointipalveluiden laadukas arki tukenut lapsiperheitä ja nuoria riittävästi? Viime aikoina on myös vahvistettu keskustelua ja henkilöstön osaamista siitä, milloin on aihetta tehdä lastensuojelu- ja milloin huoli-ilmoitus. Lastensuojelu- tai huoli-ilmoitus tulee tehdä, kun huomaa itse tai saa tietää lapsen hoitoon tai huolenpidon tarpeeseen liittyviä seikkoja, joiden vuoksi lapsen lastensuojelun tarve on syytä selvittää. Lastensuojeluilmoituksen tekijänä voi olla kuka tahansa, mutta kasvatus- ja opetusalan ammattilaisilla on lastensuojelulain mukainen velvoite tehdä lastensuojeluilmoitus huolen herätessä. Huoli-ilmoitus tehdään yhdessä lapsen, nuoren ja/tai huoltajan kanssa.

Huoli- ja lastensuojeluilmoituksen rinnalla tulee kunnan omien tukipalveluiden toimia lapsen tai nuoren tukena riittävän oikea-aikaisesti ja monipuolisin keinoin.

Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä (THL) [Info 1085](#)

Alue	Sukupuoli	2021	2022	2023
Toivakka	yhteensä	96	104	29

4 TOIVAKAN PALVELUT

Toivakan kunnassa on tarjolla lapsille, nuorille ja lapsiperheille laadukkaita ja monipuolisia palveluja. Lapsiin ja lapsiperheisiin halutaan panostaa ja tämä näkyy monenlaisissa palveluissa ja toimenpiteissä.

4.1 Esi- ja perusopetus

Toivakassa on kaksi esi- ja perusopetusta antavaa koulua, Kankaisten kyläkoulu ja Toivakan koulukeskus. [Koulujen kotisivuilta Peda.netistä](#) löytää mm. koulujen yhteystiedot, tarkempia tietoja kouluarjesta ja toimintakulttuurista.

Esi- ja perusopetuksen ytimessä ja keskeisinä tavoitteina osana oppimista ja koulutyötä kaikissa oppiaineissa ovat [laaja-alaisen osaamisen tavoitteet](#), elämisen ja tulevaisuuden tiedot ja taidot, jotka oppimalla nuori selviää elämästä, tuli mitä tuli.

4.1.1 Esiopetus

Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. Esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan inklusion periaattein niin, että lapsilla on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta. Lapset laajentavat sosiaalisia taitojaan ja osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla leikkiessään ja toimiessaan, monipuolisessa vuorovaikutuksessa toisten lasten ja aikuisten kanssa. Varhaiskasvatus, esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Esiopetuksella on suuri merkitys lapsen kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä.

Esiopetusta järjestetään Toivakan koulukeskuksessa maanantaista torstaihin ja Kankaisten kyläkoululla tiistaista perjantaihin perusopetuksen lukuvuoden työ- ja lomapäivien mukaisesti. Lisäksi esiopetusta ostetaan tarvittaessa varhaiskasvatuksen yhteydessä ostopalveluna.

[Esiopetuksen opetussuunnitelma](#) on päivitetty viimeksi vuonna 2023.

4.1.2 Perusopetus

Perusopetuksen oppilasennuste on hienoisessa laskussa, mutta muuttoliike on lisännyt viime vuosina kunnan lapsimäärää sekä varhaiskasvatuksessa että perusopetuksessa. Oppimisen tuen tarve on moninaistunut ja vaativammankin erityisen tuen tarpeita edelleen on.

Laadukas oppimisen tuki on tärkeää kaikkina päivinä. Jokaisen opettajan tulee antaa tukea kasvuun, kehitykseen ja koulunkäyntiin oppilaiden tuen tarpeet tunnistaen heidän oppimiseensa oikea-aikaista ja riittävän pitkäkestoista ja tukea. Ohjaajahenkilöstöllä sekä yleisopetuksen opettajien, erityisopettajien, koulunkäynnin ohjaajien sekä opiskeluhuollon yhteistyöllä vahvistetaan tuen kohdentumista ja oikea-aikaisuutta.

[Toivakan perusopetuksen paikalliseen opetussuunnitelmaan](#) on laadittu [hyvinvoinnin vuosikello](#), jota toteutetaan kaikilla vuosiluokilla vuosikellomaisesti edeten, yhdessä oppien ja hyvinvointiosaamisessa kehittyen.

NEPSY –kasvatusohjaus on ainoa kunnan tarjoama opiskeluhoitopalvelu psykologi-, kuraattori- ja kouluterveydenhoitajan siirryttyä hyvinvointialueelle. NEPSY-kasvatusohjauksella on merkittävä rooli lasten ja nuorten hyvinvoinnille sekä ennaltaehkäisyä puuttumisen, tuen ja verkostotyön näkökulmista.

Sosiaalisen vahvistamisen SohVa- ryhmätoimintaa sekä SohVa-taideryhmätoimintaa järjestetään koulukeskuksella. Toiminta on alkanut sitouttavan kouluyhteisötyön verkostohankkeen mahdollistamana, mutta se on vakiintunut osaksi koulun toimintaa Kaikki Mukaan (KaMu)- arkityössä.

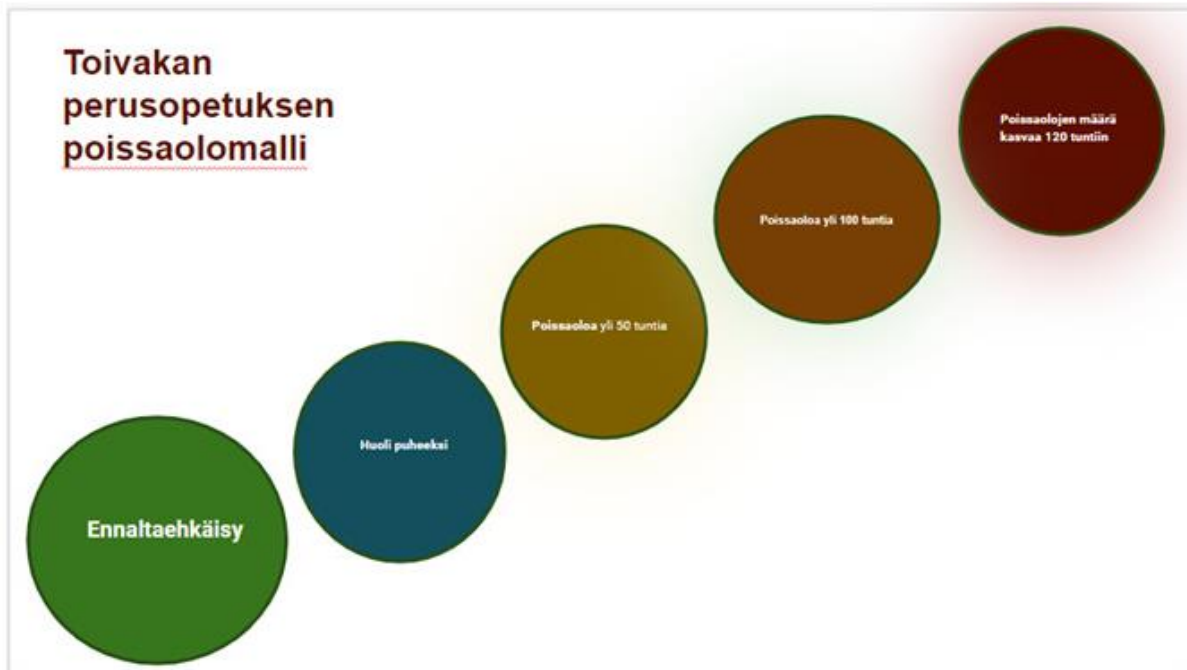

Kuva: Taide-SohVa-ryhmän seinämaalaus koulukeskuksen ruokalan seinällä.

Osa-aikaista nuorisotyötä koulussa/ koulunuorisotyötä jo useamman vuoden kokemuksella aluehallintoviraston koulunuorisotyöhankkeen mahdollistamana. Seurakuntien nuorisotyöntekijät toteuttavat koulunuorisotyötä osa-aikaisesti ja uskonnottomasti oman työnsä ohessa.

Jokaisella on perusopetuksessa oikeus myös turvalliseen oppimisympäristöön. Turvallisuuden tunne lisää myös hyvinvointia. Toivakan perusopetuksessa on käytössä [kasvatuskeskustelu- \(KAKE\) polku](#), jolla pyritään mahdollisimman johdonmukaiseen puuttumiseen ja syy-

seuraussuhteiden oppimiseen riippumatta opettajasta tai oppilaasta silloin kun käyttäytyminen vaatii korjaamista ja oikean valinnan oppimista.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) mukaan jokaisella koululla tulee olla toimintamalli poissaolojen seuraamisesta, niistä ilmoittamisesta ja niihin puuttumisesta (opetuksen järjestäjien kaikkien koulujen tai useamman opetuksen järjestäjän tasolla yhteisesti sovittuja toimintatapoja koulupoissaolojen seuraamiseksi, niihin puuttumiseksi ja niiden ehkäisemiseksi). Toivakan kunnan perusopetuksessa ei aiemmin ole ollut yhtenäistä mallia koulupoissaolojen ennaltaehkäisyyn, seurantaan eikä puuttumiseen. Poissaolojen seurannan, riskien tunnistamisen, poissaolosyiden selvittämisen ja varhaisen puuttumisen keinoja ja poissaolojen vaikutuksia lieventäviä ja korvaavia pedagogisia toimintatapoja on syytä lisätä. Koulupoissaolojen määrä ja koulupudokkuus ovat valtakunnallisena ilmiönä kasvussa ja tunnistettavissa myös Toivakassa. Koulupoissaolo on ilmiönä monimutkainen ja sillä on yhteys usein myöhemmin monitahoisiksi kehittyviä ongelmia liittyen syrjäytymiseen ja mielenterveysongelmiin. Tutkimuksessa tunnistetaan, että poissaolo on aina oire jostakin ja jopa lyhyt poissaolo voi lisätä syrjäytymisen riskiä ja poissaoloista voi muodostua oppilaalle toimintamalli. Vaikka itse poissaolojen tekijä ei olisikaan ns. huoli, voi poissaolojen määrä lisääntyessään johtaa epäsuotuisaan tilanteeseen. Syyt poissaoloihin vaihtelevat, raja luvattomien ja luvallisten poissaolojen välillä saattaa olla epäselvä. Tutkimusperustaisessa poissaololuokituksessa tunnistetaan koulukieltäytyminen, pinnaaminen, huoltaja- ja koululähtöinen poissaolo. Eri poissaolosyiden tunnistaminen on tärkeää sopivien interventoiden valinnassa. Koulu yhteisöön kiinnittymistä tukevia käytänteitä ovat oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitojen, nuorten itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittäminen ja vahvistaminen sekä oppimisvaikeuksien varhainen tunnistaminen. Koulupudokkuuden tehokas ennaltaehkäisy ja koulupoissaoloihin puuttuminen vaativat yhtenäisen ja

pitkäjänteisen, moniammatillisesti toteuttavan toimintamallin. Toivakan kunnan perusopetuksen koulupoissaoloja ennaltaehkäisevää ja poissaoloihin puuttuvaa mallia on valmisteltu Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa yhdeksän kunnan yhteisessä sitouttavan koulu yhteistyön hankkeessa. Koulupoissaolomallia on työstetty paitsi omassa kunnassa, myös verkostokuntien SKY- ohjausryhmässä sekä hanketyöntekijöiden verkostossa. Opetus- ja kulttuuriministeriö on myös laatimassa kansallista poissaoloja ehkäisevää ja puuttumisen mallia. Eri opetuksen järjestäjien toimivia poissaolomalleja on valmistelussamme myös hyödynnetty. Koulupoissaolomalli ei yksinään ratkaise poissaolo- ja koulupudokkuusongelmaa, mutta se muodostaa yhtenäisen viitekehyksen oppilaalle, huoltajille sekä opetus- sekä oppilashuollon henkilöstölle. Yhtenäinen koulupoissaoloja ennaltaehkäisevä ja poissaoloihin puuttuva malli antaa selkeän, vaiheittain etenevän ohjeistuksen tilanteisiin, joissa oppilaalle kertyy poissaoloja. Lähtökohtana on ennaltaehkäisy ja matalan kynnyksen puuttuminen heti, kun huoli poissaoloista herää. Yhtenäinen toimintamalli kohtelee oppilaita tasavertaisesti ja on sekä opettajien että huoltajien näkökulmasta läpinäkyvä. Koulupoissaolomallissa käsitellään tuntimääriä poissaolosyiden sijaan. Koulupoissaolomallia pilotoitiin Toivakan kunnan perusopetuksessa kevätlukukaudella 2021 – 2022 vuosiluokilla 7 – 9. Pilotoinnista saaduilla kokemuksilla ja palautteilla poissaolomallia arvioitiin ja kehitettiin edelleen loppukevään ja kesän 2022 aikana, jonka tuloksena tuntimääriä viilattiin ja lisäksi saatiin kirjoitettua toimintatapaohjeet sitouttava koulu yhteistyö- hankkeesta saatujen toimintamallien pohjalta. Koulupoissaolomalli on otettu käyttöön kaikilla vuosiluokilla ja kunnan molemmissa kouluissa 1.1.2023 alkaen, mutta kehitystyö jatkuu edelleen poissaolomallin kääntämiseksi läsnäolomalliksi.

Kankaisten kyläkoululla toteutetaan kiusaamisen vastaisen toimenpideohjelmamallin (KiVa-koulu) pohjalta kiusaamisen vastaista kiusaamisen ehkäisyä, kiusaamistilanteisiin puuttumista sekä mahdollisten kiusaamistilanteiden purkua.

Toivakan koulukeskuksella toimitaan KiVa-koulu toimenpideohjelmasta johdettua KaMu-toimenpideohjelmaa, jossa koulun kiusaamiseen ja haastaviin vuorovaikutustilanteisiin reagoidaan mm. KaMu-työparien voimin. KaMussa työskentelee neljä aikuista, jotka paneutuvat lasten konfliktitilanteisiin rauhassa keskustellen. Tavoitteena on luoda kaikille hyvä ja turvallinen opiskelu- ja kasvu ympäristö, jossa on tilaa olla oma itsensä.

4.1.3 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta

Perusopetuksen aamu- ja iltapäiväkerhotoiminnan tarkoituksena on vähentää lapsen yksinäistä aikaa ennen ja jälkeen koulupäivän, tukea lapsen kasvua ja kehitystä sekä perhettä ja koulua niiden kasvatustehtävässä. Toiminnan tavoitteita ovat osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen. Toimintaa järjestetään ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille, sekä erityisen tuen piirissä oleville oppilaille. Toimintaa järjestetään kunnan vuosittain päättämässä laajuudessa. Lukuvuonna 2024-2025 järjestetään vain iltapäivätoimintaa rinnakkain esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen kanssa.

Toimintaa on kehitetty niin, että tavoitteena on ollut suunnitelmallinen ja ammattitaitoisesti ohjattu toiminta. Toimenpiteenä on ollut ohjaajien opastus ja osaamisen kehittäminen. Aamu- ja iltapäiväkerhotoiminnan toimintasuunnitelman painopisteenä ovat olleet jo parin lukuvuoden ajan tunne- ja vuorovaikutus- sekä turvataitojen vahvistaminen.

1.8.2024 alkaen Toivakan koulukeskuksella aamutoiminta korvataan jollain muulla toiminnalla tarpeen mukaan esim. koulun kerhotoiminnalla.

4.1.4 Koulujen kerhotoiminta

[Koulujen kerhotoiminnalla](#) on tavoitteena saada aikaan monipuolista lapsen ja nuoren kasvua tukevaa vapaa-ajan toimintaa, joka vakiintuu osaksi lapsen ja nuoren iltapäivää. Kerhotoiminta on lapselle vapaaehtoista.

Koulujen kerhotoiminnan kehittämisen tavoitteena on saada aikaan monipuolista lapsen ja nuoren kasvua tukevaa vapaa-ajan toimintaa, joka vakiintuu osaksi lapsen ja nuoren iltapäivää. Kerhotoiminta on lapselle vapaaehtoista.

Koulujen kerhotoimintaa kehitetään siten, että toiminnan piiriin saadaan myös niitä lapsia ja nuoria, joilla ei ole esimerkiksi perheen tuen puuttuessa mahdollisuutta harrastaa säännöllisesti. Näin pyritään siihen, että jokaisella lapsella olisi mahdollisuus ainakin yhteen kerhoharrastukseen läpi perusopetuksen.

4.1.5 Oppilaskunta, oppilaskunnan hallitus ja tukioppilastoiminta

Oppilaskunta ja sen hallitus toimii koulussa eräänlaisena oppilaiden etujärjestönä. Halukkaat pääsevät oppilaskunnan hallitukseen, jokaideoi ja toteuttaa oppilaiden toiveet. Oppilaskunnan tärkeimpinä tehtävinä on ollut viime vuosina huolehtia oppilaskaappien käytöstä ja koulukuvauksen järjestelyistä. Oppilaskunta on myös järjestänyt retkiä, osallistunut tempauksiin sekä järjestänyt urheiluturnauksia luokkien kesken.

Vuosiluokkien 8 ja 9 tukioppilastoiminta on järjestäytyntä kouluyhteisön tukityötä, jossa oppilaat ottavat vastuuta toisistaan. Toiminnan tarkoituksena on mm. ennaltaehkäistä koulukiusaamista ja tukea oppilaita erilaisissa tilanteissa. Tukioppilaat järjestävät erilaisia tapahtumia koululla ja ovat mukana mm. 7.lk:n ryhmäyttämisessä.

Toivakkalaisten perusopetusikäisten nuorten sanoittamat perusopetuksen arvot pohjautuvat opetussuunnitelman arvoihin. Nuorten arvotiivistelmä muodostaa koulujen arvopohjassa vahvan perustan ja on jatkuvasti esillä mm. koulujen kotisivuilla.

Me oppilaat arvostamme

- yhteisen turvallisuuden ylläpitämistä
- vastuun kantamista omista teoista ja sanoista
- jokaisen ihmisen ainutlaatuisuutta ja sitä kuinka kaikki kunnioittavat toisiaan
- liikuntamahdollisuuksia koulupäivän aikana, erityisesti turnaukset innostavat osallistumaan ja sitoutumaan koulumme toimintaan.

- apua ja tukea nykyistä ja tulevaa varten.

4.1.6 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki sekä opiskeluhoito muodostavat kokonaisuuden, jolla tuetaan jokaisen oppilaan koulunkäyntiä ja oppimista, kasvua ja kehitystä.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Oppilaan saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista.

Opetuksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana ovat sekä kunkin oppilaan että opetusryhmän vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. Huomiota tulee kiinnittää oppimisen esteettömyyteen sekä oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Oppimisen ja koulunkäynnin tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Opetusta ja tukea suunniteltaessa on otettava huomioon, että tuen tarve voi vaihdella tilapäisestä jatkuvaan, vähäisestä vahvempaan tai yhden tukimuodon tarpeesta useamman tukimuodon tarpeeseen.

Tuen tehtävänä on ehkäistä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä sekä pitkäaikaisvaikutuksia. On huolehdittava oppilaan mahdollisuuksista saada onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa sekä tuettava oppilaan myönteistä käsitystä itsestään ja koulutyöstä. Pedagoginen asiantuntemus ja opettajien sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö tuen tarpeen havaitsemisessa, arvioinnissa

sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti.

Perusopetuslain mukaan opetukseen osallistuvalla on oikeus saada riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Tuen tarpeen varhaiseksi havaitsemiseksi oppilaiden oppimisen edistymistä ja koulunkäynnin tilannetta tulee arvioida jatkuvasti. Ensimmäiseksi tarkastellaan koulussa käytössä olevia toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta oppilaalle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa oppilaalle aikaisempaa paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja. Arvioinnissa ja tuen suunnittelussa hyödynnetään mahdollisten muiden arviointien tuloksia ja otetaan huomioon oppilaalle aiemmin annettu tuki.

Erityisesti huolehditaan tuen jatkumisesta lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen, perusopetuksen sisällä sekä oppilaan siirtyessä perusopetuksesta toiselle asteelle.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen tarjoaminen kuuluvat jokaisen opettajan työhön ja kaikkiin opetustilanteisiin. Tuki rakennetaan opettajien sekä tarvittaessa muiden asiantuntijoiden yhteistyönä.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuesta on kirjoitettu seikkaperäisesti [paikalliseen opetussuunnitelmaan](#).

4.1.7. Opiskeluhoolto

Opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä sekä oppilaiden ja koulu yhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytänteiden ja keskeisten tulosten kokoamiseksi Toivakassa on laadittu koulujen yhteinen opiskeluhooltosuunnitelma. Suunnitelma kytkeytyy Toivakan kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan ja se on laadittu yhteistyössä koulun henkilöstön oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa ja sitä tarkistetaan sekä tarkastellaan lukuvuosittain. Opiskeluhooltosuunnitelma korvaa aiemman opiskeluhoollon paikallisen opetussuunnitelman.

Yhteisöllisessä opiskeluhooltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään koulu yhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan koulu ympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä.

Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä oppilaiden, huoltajien sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa. Oppilaiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä opiskeluhoollossa tärkeää, ja koulu hyvinvointia ja oppimista vahvistavaa.

Opiskeluhoolto luo koulu yhteisössä edellytyksiä avoimelle vuorovaikutukselle, huolenpidolle ja yhteenkuuluvuudelle.

Opiskeluhoolto tarjoaa kouluterveydenhuollon, opiskeluterveydenhuollon sekä kuraattori- ja psykologipalveluita. Opiskeluhoollon tavoitteena on edistää oppilaiden ja koko koulu yhteisön ja -ympäristön hyvinvointia, huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä ja oppilaiden osallisuutta.

Opiskeluhoolto kuuluu kaikille toimijoille ja on tärkeä osa koulujen toimintakulttuuria.

4.1.8 Koulun ja kirjaston yhteistyö

Toivakan kunnan kirjasto on laatinut varhaiskasvatus- ja koulu yhteistyöhön monilukutaitosuunnitelman Lukuliikahdus Toivakan kirjastoon.

Lukuliikahdus Toivakan kirjastoon –monilukutaitosuunnitelman aikataulukko, päivitetty 4.4.2024

Kenelle	Mitä	Milloin
Varhaiskasvatus	Viskareiden opastettu tutustumiskäynti, kirjapaketit, lasten töiden näyttely kirjastossa	Viskareiden kirjastovierailu syksyllä. Uutuuslistaus syys- ja maaliskuussa. Lasten töiden näyttely huhti- ja marraskuussa.
Esiopetus	Lainaaminen yhdessä eskarin kortilla, omavalintainen kirja	
1lk	Eppujen opastettu kirjastoon tutustuminen: kirjastokortti, käyttäytymissäännöt, aineistot	Elo-/syyskuu
2lk	Itsenäinen kirjastossa käynti pareittain ja oman kirjan valinta	
3lk		
4lk	Toiminnallinen kirjastosuunnistus/luokitusopetus ja verkkokirjastoon tutustuminen (Seppo-peli yhteistyössä 4H)	Loka-/marraskuu
5lk	Uutuuksien esittely, ohjaus ja neuvonta kirjaston käytössä	Lainauksen yhteydessä
6lk		
7lk	Toiminnallinen kirjastonkäytön kertaus (pakopeli yhteistyössä 4H)	Elo-/syyskuu
8lk	Mediakasvatus: mediakritiikki, medialukutaito (Kulttuuriaittayhteistyö)	Helmikuu
9lk		

Muuta:

Keväällä 2024 kokeiltiin lukukoiratoimintaa koulukeskuksen kakkosluokan kanssa.

Aloitetaan kirjastolle tulevan nepsy-nurkkauksen suunnittelu.

Luokkien kirjastokäynnit (lainaus): kirjaston aukioloaikojen mukaan voi tulla ilmoittamatta,

muina aikoina kirjastonhoitajan kanssa erikseen sopien.

Kirjasto kannustaa lukemiseen lahjoittamalla joka kevät luokka-asteille 1, 3, 5 ja 7 palkintokirjoja.

4.2 Varhaiskasvatus

Toivakan kunnan varhaiskasvatuksen tavoitteena on yhdessä vanhempien kanssa tukea lasta kasvamaan omatoimiseksi, hyvän itsetunnon omaavaksi, toisten kanssa toimeen tulevaksi toivakkalaiseksi. Jokaisen lapsen yksilöllisyyttä kunnioitetaan ja kukin lapsi voi toimia ja kehittyä omana ainutlaatuisena persoonana.

Toivakan kunnassa varhaiskasvatusta tarjotaan päiväkotihoidona. Muita varhaiskasvatuspalveluja ovat yksityinen perhepäivähoito, kotihoidon tuki, yksityisen hoidon tuki ja varhaiskasvatuksen palveluseteli, joita annetaan tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksen palvelusetelillä lapsia voi olla hoidossa yksityisillä palvelutuottajilla.

Toivakan keskustassa sijaitsee vuoropäiväkoti Päiväkoti Touhuvakka, jossa toimii neljä ryhmää; 1-2- vuotiaiden Tähytäjät ryhmä, 2-4 -vuotiaiden Tutkijoiden ja Tarkkailijoiden ryhmät sekä 5- vuotiaiden Viskariyhmä. Kankaisilla sijaitsee kyläkoulun yhteydessä Päiväkoti Ruuhiryhmä, sisarusryhmä 1-5 -vuotiaille. Touhuvakan päiväkotia on kahden rakennuksen päiväkotia. Tähytäjien ryhmä sijaistaa viereisessä rakennuksessa, Vakkarilla. Kesällä 2024 Vakkari-kiinteistön pihaan tehdään piharemontti luonnon moninaisuus ja lapsiryhmän ikä huomioiden. Vanhempia on kuultu suunnitteluvaiheessa.

Valtakunnallisesti syntyvyys on laskussa, mutta Toivakassa syntyvyys on ollut muutaman vuoden ajan suhteellisen tasaista ja pieniä lapsia on paljon varhaiskasvatuksessa myös muuttoliikkeen ansiosta.

Lasten tuen tarve kasvuaan ja kehityksensä on kasvanut ja moninaistunut. Toivakan kunnassa on juuri päätetty Muksu-raha, mikä sisältää kotihoidon tuen kuntalisän alle 2-vuotiaasta kotihoidossa olevasta lapsesta, mikäli perheen kaikki alle kouluikäiset lapset hoidetaan kotona sekä hoitorahan, jonka huoltaja voi saada omista alle kouluikäisistä lapsistaan, mikäli toimii yksityisenä perhepäivähoitajana ja ryhmässä on vähintään yksi perheen ulkopuolinen hoitolapsi. Näillä keinoilla halutaan houkutella Toivakkaan lapsiperheitä, mutta myös turvata varhaiskasvatuspaikkojen riittävyys.

Varhaiskasvatuksessa huomioidaan laatu ja valvonta. Yksityinen ja kunnallinen varhaiskasvatus tekee Toivakassa yhteistyötä mm. vierailuissa, retkissä sekä koulutuksissa.

Toivakan kunnan varhaiskasvatukselle on laadittu kunnan varhaiskasvatussuunnitelma (VASU) siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee varhaiskasvatuksen järjestämistä

paikallisesti. Suunnitelmaa laadittaessa (2022) on huomioitu paikallisia erityispiirteitä, lasten tarpeita sekä varhaiskasvatusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tuloksia. Toivakan varhaiskasvatussuunnitelma tarkoittaa valtakunnallisia perusteita, mutta se ei sulje pois mitään lain, asetuksen tai varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden edellyttämää tavoitetta tai sisältöä. Kuntavasuun sisältyy seutukunnallisesti yhteistyössä laadittu lapsen varhaiskasvatussuunnitelma eli lapsen VASU-asiakirja. Lapsen VASU-prosessi alkaa *hoidonaloituskeskustelusta* tutustumiskäynnillä varhaiskasvatukseen, jossa lapsi, vanhemmat sekä varhaiskasvatuksen työntekijä keskustelevat avoimesti lapsen tavoista ja tottumuksista sekä huoltajien odotuksista. Ensimmäisellä tutustumiskerralla perheelle tarjotaan myös mahdollisuutta kotikäyntiin, jossa tutustutaan lapselle tärkeimpään ympäristöön, kotiin. Kotikäynnin tehnyt työntekijä pyrkii olemaan lasta vastassa ensimmäisinä hoitopäivinä opastaen ja kulkien lapsen mukana mahdollisimman paljon päivän aikana. Lapsen vasu -asiakirja on dokumentti, joka laaditaan jokaiselle lapselle noin kahden kuukauden kuluessa hoidon aloituksesta yhteistyössä huoltajien ja/tai muiden lapsen kanssa työskentelevien kanssa, ja jota tarkistetaan tarpeen mukaan vähintään kerran vuodessa. Lasten vasuista poimitaan oleelliset asiat ryhmän pedagogiseen suunnitelmaan, joka toimii koko ryhmän toimintaa ohjaavana työvälineenä. Lapsen VASU muodostaa johdonmukaisesti etenevän kuvauksen lapsen kehityksen, oppimisen ja tuen vaiheista. Lapsen vasu kulkee lapsen mukana koko opinpolun ajan. Esikoulussa lapsen VASU sisällytetään esiopetussuunnitelmaan. Lapsen VASU toimii tuen tarpeen arvioinnin pohjana, jonka perusteella ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja ja/tai kunnan varhaiskasvatuksen erityisopettaja laativat suunnitelman lapsen kolmitasoisien tuen muodoista ja/tai tukipalveluista. Tukea tasoina ovat yleinen tuki, tehostettu tuki sekä erityinen tuki. Tuen muotoja ovat pedagogiset, rakenteelliset ja/tai hoidolliset, lapsen tarpeet huomioiden.

Toivakassa keskitytään tunne- ja vuorovaikutustaitoihin. Lapsille opetetaan keinoja, miten päästä mukaan leikkeihin tai miten erimielisyyksiä voi ratkoa. Tunne-, kaveri ja ryhmätaitojen harjoittelu sekä myönteinen ja kannustava ilmapiiri luovat pohjaa hyvälle vuorovaikutukselle. Aikuisten kunnioittava yhteistyö niin työyhteisössä kuin huoltajien ja lähiympäristön kanssa on mallina lasten vuorovaikutustaitojen oppimiseen. Henkilöstö on sitoutunut erityisesti kiinnittämään huomiotaan arvostavaan ja kunnioittavaan

vuorovaikutukseen niin lasten tai aikuistenkin kanssa. Varhaiskasvatuksessa on laadittu erikseen *kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma*, joka käydään läpi huoltajien kanssa hoidon alkaessa. Tavoitteena on, ettei varhaiskasvatuksessa esiinny kiusaamista. Käytössä ovat myös lapsen ja ryhmien ikätason mukaiset tunnekasvatusmenetelmät. Kiusaamisen ehkäisy tukee inklusion toteutumista varhaiskasvatuksessa. Toivakassa painotetaan yhteisöllisyyteen. Lapsille pyritään luomaan tunne Toivakan kuntaan ja varhaiskasvatuspaikkaan kuulumisesta inklusiivisten periaatteiden mukaisesti: kaikki lapset ovat tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia, heidän moninaisuuttaan arvostetaan ja toiminnassa mahdollistetaan lasten osallisuus.

Toivakan varhaiskasvatuksessa huomioidaan *leikki* ja sen mahdollisuudet lapsen hyvinvoinnin, oppimisen ja kehityksen keskeisenä elementtinä. ”Lapset eivät leiki oppiakseen, mutta oppivat leikkiessään.” Arjessa kuunnellaan herkällä korvalla lasten omia leikki-ideoita.

Toivakan varhaiskasvatuksessa hyödynnetään oppimisympäristönä myös *lähiluontoa* ja läheisiä *monipuolisia liikuntapaikkoja ja mahdollisuuksia*. Omaehtoisen ja ohjatun liikunnan kautta kannustetaan kaikkia lapsia liikkumaan ja luodaan pohjaa perusliikuntataidoille.

Toivakan kunnan varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseksi lastenneuvolan kanssa etenkin laajan 4- vuotistarkastuksen, mutta myös tarvittaessa muiden terveystarkastusten yhteydessä, sekä huolen tai tuen tarpeen ilmaantuessa. Toivakan varhaiskasvatus tekee arjen yhteistyötä mm. esiopetuksen, perusopetuksen, kirjaston ja eri uskonnollisten yhteisöjen kanssa yhteisöllisyyden tukemiseksi.

Kirkonkylän ja Ruuhiryhmän viskarit tekevät yhteistyötä lähieskariryhmänsä kanssa kevään aikana ja koko kunnan viskarit vanhempiensa kanssa tutustuvat tulevaan esikouluunsa ja sen henkilökuntaan keväisellä vierailuilla. Yhteistyön kehittämiseksi on laadittu yhteinen vuosikello. Lisäksi tiedonsiirtoa varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen nivelvaiheessa on kehitetty, jotta lapsen kasvun, kehityksen ja opetuksen kannalta oleellinen asia siirtyy. Tarvittaessa käydään monialaiset tiedonsiirtopalaverit, jossa mukana ryhmien varhaiskasvatuksen opettaja, esikoulunopettaja, huoltajat ja yhteistyötahot esimerkiksi terapeutit. Tiedonsiirtoihin huolehditaan tarvittavat tiedonsiirtoluvat.

Kirjastoyhteistyöllä vahvistetaan lapsen kielitietoisuutta ja tulevaa lukutaitoa sekä lapsen taide- ja kulttuurielämyksiä. Yhteistyötä toteutetaan kirjastovierailuilla ja erikseen viskareiden kanssa opastetulla tutustumiskäynnillä. Kirjoja lainataan, saadaan lukuvinkkejä, teemakohtaisia kirjapaketteja ja sähköinen listan kirjauutuuksista. Kirjastossa pidetään varhaiskasvatusikäisten lasten töiden näyttely kaksi kertaa vuodessa. Esillä olevista näyttelyistä tulee tieto päiväkoteihin. Varhaiskasvatus on mukana myös kulttuuriaitta-toiminnassa.

4.3. Hyvinvointipalvelut

Toivakan kunnassa hyvinvointipalvelut muodostavat Toivakan kirjastolla hyvinvoinnin sydämen. Hyvinvointipalvelut muodostuvat erilaisten hyvinvointi-, kirjasto-, kulttuuri-, vapaa-aika- ja nuorisopalvelujen kokonaisuudesta. Myös kotoutumisen edistämisen palvelut ovat osa hyvinvointipalveluja.

4.3.1 Kirjastopalvelut

Yleisen kirjaston tehtävänä on kirjastolain mukaan 1) tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin 2) ylläpitää monipuolista ja uusiutuvaa kokoelmaa 3) edistää lukemista ja kirjallisuutta 4) tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon 5) tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan 6) edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua

Kirjasto palvelee kaikkia kuntalaisia sekä kesäasukkaita vauvasta vaariin. Erilainen lainattava aineisto on kirjaston keskeinen palvelu, mutta kirjasto on Toivakassa myös hyvin keskeinen tapahtumien järjestäjä ja tärkeä kohtaamispaikka.

Kirjasto on hyvinvointi- ja kulttuuripalvelua

Kirjasto järjestää tapahtumia hyvinvointipalvelujen sekä muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Lapsille ja nuorille pyritään järjestämään kiinnostavia, erilaisiin vuodenajan teemoihin liittyviä tapahtumia, kuten jouluaskartelua tai peliviikon tapahtumia. Tapahtumien lisäksi kirjasto lisää kuntalaisten hyvinvointia monella tavalla. Palveluja voivat käyttää aivan kaikki ja kirjaston käyttö on asiakkaalle myös täysin maksutonta, mikäli noudattaa kirjaston käyttösääntöjä ja palauttaa lainat ajoissa. Maksuttomuus ja opastaminen esimerkiksi sähköisten palvelujen äärelle lisäävät tasa-arvoisuutta ja osallisuutta yhteiskuntaan. Kirjaston tilat ovat kaikkien käytössä ja kirjastoon voi tulla aukioloaikoina vapaasti.

Kirjasto on lapselle ja nuorelle turvallinen paikka oleskella vapaa-aikana. Aukioloajat on suunniteltu siten, että maanantaista torstaihin kirjasto on avoinna koulupäivän jälkeen ja henkilökuntaa on paikalla. Kirjastossa on mahdollisuus tehdä läksyjä, syödä eväitä siihen erikseen osoitetussa pöydässä, pelata, käyttää tietokonetta ja lueskella. Kirjastoon voi tulla myös odottelemaan harrastukseen menoa ja kyytiä. Yli 15-vuotiailla on mahdollisuus käyttää myös omatoimikirjastoa, sitä nuoremmat pääsevät vanhemman seurassa. Opiskelijalle kirjasto tarjoaa rauhallisen tilan opiskella ja opiskelua tukevaa kirjallisuutta ja e-aineistoja on käytettävissä; koko Keski-kirjastojen kokoelma on maksutta lainattavissa yli kuntarajojen. Keväästä 2024 alkaen toivakkalaisilla lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus käyttää uutta valtakunnallista e-kirjastoa. E-kirjastosta voi lainata e-kirjoja, äänikirjoja ja digilehtiä.

Lukemiseen kannustaminen

Lukemisen edistäminen on kirjaston keskeinen perustehtävä ja hyvän lukutaidon saavuttamisen eteen kirjasto tekee yhteistyötä koulujen kanssa. YK-liiton sivuilla todetaan näin: ”Lukutaito on ihmisoikeus, joka mahdollistaa yksilön kehityksen, kouluttautumisen ja täyden kapasiteetin hyödyntämisen. Lukutaito on avain parempaan terveyteen ja hyvinvointiin. Lukutaidolla on merkitystä sukupuolten välisen tasa-arvon, kestävän rauhan, kehityksen ja demokratian toteutumisen kannalta”. Erityisesti nuorten lukutaidon heikkenemisestä on merkkejä valtakunnallisesti, ja jos lukutaidon edistämässä onnistutaan, se näkyy koko yhteiskunnan hyvinvointina.

Alle kouluikäisille kirjasto tarjoaa ikätasoisia aineistoja ja vaihtelevia tapahtumia yhteistyössä hyvinvointipalvelujen kanssa. Lukuliikahdus kirjastoon –monilukutaitosuunnitelmaa on päivitetty vastaamaan muuttunutta henkilökuntatilannetta ja suunnitelmaa karsittiin kirjavinkkausten ja vitosten tiedonhaun tuntien osalta. Edelleen tarjotaan opastettu tutustumiskäynti viskareille, valmiita kirjapaketteja, eppujen kirjastoon tutustumiskäynti, jolloin tarjotaan mahdollisuutta saada oma kirjastokortti, nelosten toiminnallinen kirjastosuunnistus, joka sisältää luokitusopetusta ja verkkokirjastoon tutustumista, seiskojen pakopeli, jossa kerrataan kirjastonkäyttöä sekä kasien mediakasvatustunnit Kulttuuriaittayhteistyönä. Nelosten ja seiskojen kirjastonkäytön opetuksissa yhteistyökumppanina on 4H-yhdistys. Lisäksi varhaiskasvatus saa uutuuslistaukset kaksi kertaa vuodessa ja lasten töiden näyttelyt ripustetaan lastenosastolle huhti- ja marraskuussa. Kankaisten koulun oppilaille järjestetään samat tunnit kuin koulukeskuksellekin ja Kankaisten koululle järjestetään pääsy kirjastolle lainaamaan liikuntasalikäyntien yhteydessä.

Uutena toimintana keväällä 2024 on järjestetty lukukoiratoimintaa koulupäivän aikana. Lukukoiratoiminnan tavoitteena on lukemisen edistäminen ja se sopii lukemaan opetteleville ja hieman jo lukeville. Pyrkimyksenä on tarjota rauhallinen ja positiivinen lukuelämys, joka innostaa lukemaan ja vahvistaa lukutaidon kehittymistä.

Kirjastoon ollaan suunnittelemassa myös erillinen nepsy-nurkka tai hylly, jonka tarkoituksena on auttaa nepsy-piirteisiä ja heidän läheisiään tiedon ja apukeinojen äärelle. Nepsy-nurkat ovat hyllyjä, joihin on koottu kaikkien lainattavaksi ja tutustuttavaksi neuropsykiatriseen erilaisuuteen ja erityisvaikeuksiin liittyvää tietoa, kirjallisuutta ja välineitä arjen hallintaan.

Osallistaminen

Kirjasto pyrkii myös osallistamaan kuntalaisia kirjastopalvelujen kehittämiseen. Vuosittain toteutetaan kirjaston asiakaskyselyjä, jotka kohdennetaan eri asiakasryhmille. Vuonna 2024 vuorossa on lasten ja nuorten palvelu- ja asiakaskysely. Osallistamista ja asiakkaiden kuuntelua tehdään myös tapahtumien suunnittelussa ja toteuttamisessa. Hyvinvointipalvelut tekevät tässä yhteistyötä, esimerkiksi nuorisovaltuusto on ollut mukana kirjaston joulunavaustapahtumassa. Tapahtumien vuosikelloa on laadittu yhteisesti sivistys- ja hyvinvointipalveluissa, jotta saadaan järjestettyä laadukkaita ja monipuolisia tapahtumia ja vältytään päällekkäisyyksiltä.

4.3.2 Kulttuuripalvelut

Kulttuuripalveluiden tehtävänä on tuottaa kuntalaisille vauvasta vaariin hyvinvointia, virkistystä ja elämyksiä sekä osallistaa kuntalaisia, yhdistyksiä ja yhteisöjä mukaan kulttuurin tuottamiseen.

Kulttuuripalveluista vastaa kulttuuri- ja vapaa-aikasuunnittelija, jonka työajasta kulttuuripalveluiden hoitamiseen kuluu 10 %. Toivakassa toteutetaan peruskouluikäiset kattavaa Toivakan kulttuuriopetussuunnitelma Kulttuurivakkaa. Suunnitelmaa on tavoitteena laajentaa muihin ikäluokkiin osallistamalla suunnitteluun kuntayhteisön toimijat, kuten yhdistykset, yhteisöt ja yrittäjät. KulttuuriVakka-suunnitelman toteuttamista jatketaan vuonna 2024 siten, että se laajennetaan koskemaan kaikenikäisiä kuntalaisia.

Toivakan kunta on mukana kymmenen keskisuomalaisen kunnan muodostamassa lasten- ja nuortenkulttuurin verkostossa, Kulttuuriaitassa. Kulttuuripalvelut järjestää Kulttuuriaitta-yhteistyön kautta kaikille varhaiskasvatusikäisille ja peruskouluikäisille lapsille kulttuuritoimintaa. Kulttuuriaitan kautta saatavan rahallisen tuen avulla on mahdollista järjestää yhdestä kolmeen kulttuuriin liittyvää tapahtumaa. Kulttuuriaitta-yhteistyönä toteutetaan vuonna 2024 lapsille ainakin musikaalinen esitys, esimerkiksi runokonsertti, Toivakan koulukeskuksella ja Kankaisten kyläkoululla. Kunnan kulttuuriopetussuunnitelmaan sisältyy lasten- ja nuortenkulttuurin yhteistyöverkosto Kulttuuriaitan Toivakan toimintasuunnitelma.

Kulttuurihyvinvointi

Kulttuuri ja taide lisäävät hyvinvointia ja ovat yhteydessä siihen. Kulttuurihyvinvoinnin perustana on ihmisen oma taide- ja kulttuurisuhde. Kulttuuri ja sen hyvinvointia tukevat vaikutukset läpäisevät koko ihmisen elämänkaaren. Taide ja kulttuuri ovat osa hyvää elämänlaatua ja jatkuvaa oppimista: ihminen on kulttuurin kokija ja toimija, jolla on kulttuurisia tarpeita ja oikeuksia. Näiden tarpeiden täytyminen on kulttuurihyvinvointia. Kyseessä on ilmiö, jossa kulttuuria ja taidetta tarkastellaan osana hyvää elämää. Kulttuurihyvinvointi on myös näkökulma esimerkiksi kulttuuri-, kirjasto-, kasvatus-, sote- ja hyvinvointipalveluiden järjestämiseen.

Kulttuuriopetussuunnitelma KulttuuriVakan sisällöt

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksessa tutustutaan Toivakan rakennettuun ympäristöön ja lähimaatiloihin. Mediataitoviikolla ja lapsen oikeuksien viikolla järjestetään tapahtumia tai muuta erityisohjelmaa esimerkiksi teatteriesityksen tai –vierailun merkeissä. Viskarit eli viisivuotiaat tekevät kirjastovierailuja ja tutustuvat kirjalliseen kulttuuriin. Kirjastolla järjestetään lapsille

myös taidenäyttely ja eri maalaustekniikoiden taidepajoja. Sukupolvien välisenä kulttuuriin liittyvänä yhteistyönä järjestetään yhteislauluja. Kesällä varhaiskasvatusikäisille on lisäksi tarjolla kulttuuria Toivakan kamarimusiikkifestivaalien lastenohjelmistossa.

Esikoulu, 1. lk ja 2. lk

Esikouluikäisten sekä 1. ja 2. luokkalaisten kulttuuriopetus sisältää arkkitehtuuriin, rakennettuun ympäristöön ja kulttuuriperintöön tutustumista. Kulttuuriin tutustutaan eri teemaviikkojen aikana - näitä viikkoja ovat Suomen koulujen elokuvaviikko, uutisten viikko, aikakauslehtiviikko ja lapsen oikeuksien viikko (tapahtumat, nukketatteri). Oppilaat järjestävät myös omia tapahtumiaan, joihin esikoululaiset sekä ykkös- ja kakkosluokkalaiset voivat osallistua. Lapsille on tarjottu myös orkesterin tai soitinryhmän vierailu, yhteislauluja (ml. lasten kansan- ja perinnelaulut), tanssipaja, kirjastoyhteistyötä (tutustuminen, lukusuositukset, taidenäyttely), yhteistyötä taiteen perusopetuksen kanssa sekä kalenterivuoden juhlia.

3. lk ja 4. lk

Kolmas- ja neljäsluokkalaisten kulttuuriopetuksen sisällöt ovat samankaltaisia esikoululaisiin sekä ykkös- ja kakkosluokkalaisiin verrattuna. Kulttuurista ja sukupolvien välistä kanssakäymistä tukemaan on järjestetty myös ystävyyssuokkia ikäihmisille ja koululaisille, kirjastosuunnistusta 4H:n toimesta, lukusuoituksia sekä tarjottu listaus Toivakan eri taiteen lajien taitajista.

5. lk ja 6. lk

Viides- ja kuudesluokkalaisten osalta KulttuuriVakka sisältää arkkitehtuurissa ja rakennetussa ympäristössä sekä kulttuuriperinnössä tutustumista Kotiseutukeskukseen ja Toivakan pitäjaseuraan. Sisällöt ovat yhteneväisiä kahden yllä mainitun ikäryhmän kanssa. Lisäksi viides- ja kuudesluokkalaiset tutustuvat Jyväskylän Sinfoniaan ja Jyväskylän kaupunginteatteriin. Ikäryhmien osalta tehdään resurssien puitteissa kirjastoyhteistyötä, joka sisältää kirjaston käytön opetusta ja lukusuoituksia. Ikäryhmille on tarjottu myös grafiikkapajaa ja yhteistyötä Puulan seutuopiston taiteen perusopetuksen kanssa. Leila Ylönen on järjestänyt lapsille savitöiden tekemistä.

7. lk, 8. lk ja 9. lk

Yläkoululaisten kulttuuriopetuksessa tutustutaan arkkitehtuurin, rakennetun ympäristön ja kulttuuriperinnön osalta Toivakan kirkkoon ja sen kattomaalauksiin sekä koulukeskuksen rakennettuun ympäristöön. 8. luokkalaisten on mahdollista osallistua Taidetestaajiin. Yläkoululaisten kulttuuriopetuksen osalta tehdään yhteistyötä Toivakan yhdistysten ja yritysten kanssa. Ikäryhmien välistä yhteistyötä tehdään musiikin valinnaisaineluokan vierailuna varhaiskasvatuksessa. 8. luokkalaisille järjestetään mediakasvatuspaja ja 9. luokkalaisille järjestetään päätöstanssiaiset. Kirjastoyhteistyötä tehdään kirjastonkäytön kertauksena, genrevinkkauksena ja tarjoamalla listaus lukevista esikuvista (lukeva urheilija).

4.3.3 Vapaa-aika- ja liikuntapalvelut

Vapaa-aikapalvelut tuottaa ja kehittää sekä osallistaa kuntalaisia suunnittelemaan ja tuottamaan monipuolisia, hyvinvointia tukevia vapaa-aikapalveluja ja -tapahtumia kaikenikäisille toivakkalaisille. Kaikenikäiset kuntalaiset kattavan vapaa-ajan palvelusuunnitelman tekoon osallistetaan kuntalaiset ja vapaa-ajantoimintoja tuottavat yhdistykset ja yhteisöt. Palvelusuunnitelman laatiminen aloitetaan vapaa-ajantoiminnot yhteen kokoavasta vuosikellosta. Vapaa-aikapalvelut koordinoi toimintojen ja tapahtumien toteuttamisen tilantarvetta ja varauksia. Kulttuuri- ja vapaa-aikasuunnittelijan työajasta 40 % kuluu vapaa-aika- ja liikuntapalveluihin. Valtion hankeavustuksen turvin kehitetään lisäksi Harrastamisen Suomen mallia (Harrastamisen ilo Toivakassa) ja aluehallintoviraston hankerahoituksella parannetaan luonnon lähivirkistysalueita.

Liikuntapalveluiden tehtävänä on edistää liikunnallista elämäntapaa ja harrastamista sekä edistää liikuntapalvelujen saatavuutta. Liikuntapalvelut tarjoaa edellytykset aktiiviselle elämäntavalle ja liikkumiselle. Lisäksi liikuntapalvelut järjestää liikuntatapahtumia yhdessä kolmannen ja neljännen sektorin kanssa. Tilojen ja alueiden hoidosta vastaa kuntaympäristöpalvelut. Liikuntapalvelut vähentää liikuntaan liittyviä esteitä ja ylläpitää ja kehittää olosuhteita yhdessä kuntaympäristöpalvelujen kanssa. Esimerkkinä tästä on liikuntapaikkojen vuorotarjonta. Lisäksi liikuntapalvelut kehittää kuntayhteisön eli kunnan, yhdistysten ja yhteisöjen, seurakuntien ja yritysten yhteistyötä liikunnan osa-alueella.

Liikuntapalveluiden tavoitteena on edistää liikuntaa kaikilla osa-alueilla, korostaen väestön terveyttä ja hyvinvointia sekä lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä liikunnan avulla.

4.3.3.1 Koulun kerhotoiminta

Keväällä 2024 Toivakassa järjestetään yläkouluikäisille koulun kerhotoimintana kuntosalikerho. Lisäksi koulun kerhotoimintana järjestetään keskiviikkoisin 5.-6. luokkalaisille liikuntakerho.

4.3.3.2 Harrastamisen Suomen malli

Peruskouluikäisille tarkoitettua, koulupäivän jälkeistä maksutonta harrastustoimintaa tarjoavaa Harrastamisen Suomen mallia toteutetaan Toivakassa vuoden 2024 keväällä ainakin kahtena kerhona. Tunneturre-kerho nuorisotila Vakkarilla tarjoaa 1.-6. luokkalaisille koira-avusteista tunnekasvatusta. Koirien avulla lapset pääsevät harjoittelemaan empatiataitoja ja harjoittamaan muistiaan, keskittymiskykyään sekä ongelmanratkaisutaitojaan. Lisäksi alakoululaisia liikuttaa Sirkuskerho. Molempien kerhojen ohjaus toteutetaan ostopalveluna. Harrastamisen Suomen mallin toimintaa koordinoi Toivakassa kulttuuri- ja vapaa-aikasuunnittelija.

Harrastamisen Toivakan malli -hankkeella kehitetään lukuvuonna 2024-2025 toivakkalaisten lasten ja nuorten hyvinvointia mahdollistamalla heille mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän jälkeen. Hyvinvointia kehitetään fyysisistä, sosiaalisista ja psyykkisistä näkökulmista tarjoamalla kerhoja, jotka ovat liikunnallisia, tarjoavat mahdollisuuden viettää aikaa ystävien kanssa ja luoda uusia ystävyysuhteita sekä kehittävät lasten tunteita. Hankkeella tarjottavat harrastukset on valittu perustuen aiemmilla hankekausilla lapsille ja nuorille mieluisiksi todettuihin harrastuksiin sekä helmikuussa 2024 Toivakassa toteutetun harrastustoivekyselyn tuloksiin. Harrastuksia on suunniteltu yhdessä toimintaa tuottavien tahojen kanssa. Lukuvuonna 2024-2025 hankkeessa kiinnitetään erityistä huomiota yläkoululaisten harrastamiseen ja liikuttamiseen muun muassa tarjoamalla harrastuksena kuntosalikerho koulupäivän jälkeen.

4.3.4 Nuorisopalvelut

4.3.4.1 Toivakan nuorisovaltuusto

Toivakan nuorisovaltuusto (NUVA) on kunnanhallituksen alainen nuoria koskevien asioiden vaikuttamistoimielin ja se toimii apuna kunnallisessa päätöksenteossa tuoden nuorten näkökulman esille. Se on nuorten oma edunvalvonta- ja vaikuttamiskanava ja väylä tulla kuulluksi.

Nuorisovaltuusto on Toivakassa viisijäseninen ja sen toimintakausi kaksivuotinen. Se on tarkoitettu 13–25-vuotiaille Toivakassa asuville tai täällä koulua käyville nuorille. Nuorisovaltuuston toimintaa koordinoi hyvinvointisuunnittelija. Nuorisovaltuusto kokoontuu noin kahden kuukauden välein ja lisäksi tarvittaessa. Toivakan nuorisovaltuustolla on edustus myös Keski-Suomen nuorisovaltuustossa.

Nuorisovaltuuston tehtävänä on

- edistää nuorten osallistumis-, vaikuttamis- ja toimintamahdollisuuksia Toivakassa
- olla nuorten vaikuttamiskanava heitä koskevissa asioissa
- tuoda nuorten näkökulma esille kunnan päätöksenteossa
- toimia aktiivisessa vuorovaikutuksessa Toivakan nuorten sekä Toivakassa tehtävän nuorisotyön kanssa.

- järjestää ja mahdollistaa päihteetöntä toimintaa nuorille yhteistyössä eri tahojen kanssa

Tulevaisuudessa nuorisovaltuuston toimintaa pyritään kehittämään yhä keskeisempään rooliin kunnan toimintakentässä. Nuorten osallisuutta pyritään vahvistamaan myös nuorisovaltuuston toimesta.

4.3.4.2 Nuorisotila Vakkari

Toivakan uusi nuorisotila Vakkari avattiin keväällä 2022. Nuorisotila on pääsääntöisesti avoinna kahtena iltana viikossa – tiistaisin ja keskiviikkoisin kello 15-20.30. Vakkarin aukioloaikoihin liittyy ikärajoitukset niin, että tila on avoinna 6.-8. luokkalaisille kello 15-17.30 ja 9. luokkalaisista alle 18-vuotiaille kello 17.30-20.30. Aukioloajoista viestitään Toivakan kunnan verkkosivuilla, koululla paperisin ilmoituksin, sosiaalisessa mediassa hyvinvointipalveluiden Facebook-tilillä ja Instagramissa sekä hyvinvointipalveluiden että nuorisovaltuuston tilien kautta. Nuorisotilatoiminta on maksutonta, vapaaehtoista ja kaikille avointa. Nuorisotila Vakkari on turvallinen, savuton ja päihteetön vapaa-ajanviettopaikka, jossa on aina kaksi valvojaa paikalla.

Nuorisotilalla nuorille on tarjolla erilaisia vapaa-ajan toimintoja, kuten biljardi, PlayStation-konsolit, lautapelit, musiikkia ja televisio. Lisäksi Vakkarilla on käytössä Elokuvalisenssi-palvelu, jonka avulla järjestetään säännöllisiä elokuvailtoja. Satunnaisesti nuorille järjestetään esimerkiksi leipomista ja ruokailua esimerkiksi pizzailtoina. Nuorille on tarjolla joka kerta terveellistä väli- ja iltapalaa.

Vakkarin kehittämisessä osallistetaan nuoria. Nuorten toiveita tilan ja toimintojen kehittämisestä kysytään suullisesti säännöllisesti - vakituisesti tilassa kävijöitä osallistetaan toiminnan pohtimiseen noin kahden viikon välein ja uusilta kävijöiltä kysytään käynnin yhteydessä, mitä he haluaisivat tilalla tehtävän. Lisäksi nuoria osallistetaan satunnaisesti Toivakan kunnan sosiaalisen median kanavissa hyvinvointipalveluiden ja nuorisovaltuuston tilien kautta. Osallistamista kehitetään syyslukukauden 2024 alussa koulussa teetettävällä sähköisellä kyselyllä nuorisotilaan liittyen.

Nuorisotila tukee nuorten hyvinvointia yhteisöllisyyden ja elämänhallinnan näkökulmista. Tilassa on mahdollisuus yhteisölliseen tekemiseen esimerkiksi yhdessä erilaisten pelien pelaamisen avulla ja Vakkari tarjoaa myös rauhallisia vetäytymispaikkoja yhdessä keskustelua varten. Vakkari tukee nuorten elämänhallintaa, sillä valvojat tarjoavat keskusteluapua nuoria askarruttaviin kysymyksiin.

4.3.4.3 Lakisääteinen etsivä nuorisotyö

Etsivä nuorisotyö on nuorille suunnattua, nuorisolain mukaista erikoisnuorisotyötä. Ensisijaisena kohderyhmänä on alle 29-vuotiaat työvoiman ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret. Työ perustuu vapaaehtoisuuteen ja sen avulla toteutetaan myös päihde- ja mielenterveystyötä kunnassa.

Etsivän nuorisotyön lakisääteisestä tehtävästä on huhtikuusta 2024 alkaen ottanut vastuun kulttuuri- ja vapaa-aikasuunnittelija, osana kunnan nuorisotyötä. Etsivän nuorisotyön lakisääteistä tehtävää hoidetaan Toivakassa kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyönä. Etsivän nuorisotyön tarkoituksena Toivakassa on ohjata alle 29-vuotiaita nuoria heidän tarvitsemansa tuen piiriin. Etsivä nuorisotyö tarjoaa ohjausta ja apua pohdiskeluihin sekä arkeen että opiskelu- ja työelämään liittyvissä asioissa. Yhteyttä etsivään nuorisotyöhön voi ottaa nuori itse tai nuoren ystävät ja muut läheiset. Yhteydenoton jälkeen nuoren kanssa luodaan tilanteeseen sopiva yhteistyösuunnitelma.

4.3.5 Kotoutuminen

Varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa kotoutuvan lapsen ja nuoren osalta lähtökohtana on kielen oppiminen ja kiinnittyminen yhteisöön sosiaalisten suhteiden kautta. Varhaiskasvatuksen arjessa kannustetaan ja tuetaan suomen kielen käyttämistä osana arjen normaaleja toimintoja. Käytössä on esimerkiksi digitaalisia pelejä. Samalla huomioidaan lapsen oma kieli ja kulttuuri.

Perusopetuksessa oppilaalla on mahdollisuus opiskella suomen kieltä S2-opetuksessa. Lapsen omaa kieltä ja kulttuuria tuetaan osana kouluarkea. Oppilasta tuetaan oman äidinkielen ja kulttuurin ylläpitämisessä esim. kannustamalla lukemaan myös omakielistä kirjallisuutta. Oppilaan kotoutumisen polkua rakennetaan yksilöllisesti ja joustavasti.

Lasten ja nuorten osalta myös kodilla ja perheellä on kotoutumisessa suuri merkitys ja tuki. Lapsen ja nuoren kotoutumista voidaan suunnitella myös osana koko perheen kotoutumisen suunnitelmaa.

4.4 Kuntaympäristöpalvelut

Kuntaympäristöpalvelut vastaa kunnan omistamien kiinteistöjen sekä liikunta- ja ulkoilupaikkojen rakentamisesta ja ylläpidosta. Huomioidaan myös tilojen monikäyttöisyys yli sukupolvien kaikenikäisille toivakkalaisille. Tukipalveluina järjestetään kiinteistöjen siivousta, kiinteistöhoitoa ja ravitsemispalveluita.

Lasten ja nuorten arjessa ja elinympäristössä tutuiksi tulevat varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen rakennukset. Leikkiympäristöt ja kirjastopalvelut ovat käytettävissä, nuorisolle löytyy tiloja esimerkiksi Vakkarista. Koulukeskuksen kuntosali ja liikuntasali ovat kaikkien käytettävissä (toteutuuko kuntosalin käyttö kaikille?). Toimiva kiinteistöhoito ja siivous takaavat kaikille käyttäjille terveelliset ja turvalliset olosuhteet kasvuun ja oppimiseen. Ravitsemuspalvelut puolestaan varmistavat, että eri ikäryhmien ruokapalvelut ovat ravitsemussuosittelun mukaisia ja erityisruokavaliot huomioivia.

Elinympäristön viihtyisyyttä lisäävät toimiva jätehuolto ja kunnallistekniikka sekä puuttuminen ympäristön turmelemiseen. Kaavoituksella ja tonttitarjonnalla on mahdollista vaikuttaa lapsiperheiden vetovoimaan. Liikenneturvallisuuteen tulee kiinnittää huomiota, koska kylän läpi kulkee vilkasliikenteinen seututie. Kevyen liikenteen väylien talvikunnossapidolla edistetään monipuolista liikkumista sekä ehkäistään liukastumisonnettomuuksia. Valaistuksella puolestaan voidaan vaikuttaa turvalliseen liikkumiseen.

Toivakan kuntastrategiassa on nostettu esille Toivakan upea luonto, loistavat ulkoilu- ja liikuntamahdollisuudet sekä vireä kyläkoulu. Mainitaan myös, että Toivakassa parasta on turvallisuus, ulkoilu, luonto, Päijänne, hiljaisuus, yhteisöllisyys ja ystävälliset ihmiset. Hyvinvointia arjessa rakennetaan panostamalla kaikenikäisiin toivakkalaisiin.

4.4.1 Ravitsemuspalvelut

Toivakkalaiset lapset saavat varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen puitteissa ravitsemussuositusten mukaista ravintoa. Kouluissa kaikille oppilaille tarjotaan päivittäin maksuton välipala, lisäksi sitä voi koulukeskuksella täydentää ostettavalla välipalalla. Ruokapalvelut järjestävät erilaisia teemapäiviä joustavasti, osallistaen lapsia ja nuoria yhdessä tekemiseen ja suunnitteluun. Näistä esimerkkeinä ysiluokkalaisten toiveruokapäivät, eri juhlapyhät (ruokasalin koristelu jne.), retket ym. Ruokailevien asiakkaiden toiveita kuunnellaan päivittäin ja voimme reagoida niihin nopeasti muutaman päivän viiveellä.

4.5 Työllisyyspalvelut nuorille

Vuoden 2024 aikana Toivakan kunnan alle 29-vuotiaiden työllisyyspalveluita tarjoaa Keski-Suomen TE –toimisto. Monialaisissa palveluissa hyvinvointialue ja TE-toimisto yhdessä Kelan kanssa tuottavat mm. TYP –palveluita.

TE24 uudistus tulee siirtämään nuorten työllistymiseen suuntaavat palvelut kuntiin. Vuoden 2025 alusta alkaen Toivakan kunta on osa työllisyysaluetta. Toivakan kunta tulee kuulumaan Eteläisen Keski-Suomen työllisyysalueeseen yhdessä 7 muun kunnan kanssa. Vastuukuntana toimii Jämsän kaupunki.

Työllisyysuudistuksen tavoitteena on tarjota jatkossa lähipalveluita sekä hyödyntää koko kunnan ekosysteemiä ja sen palveluita. Palvelujen tarkempaa muotoilua ja suunnittelua tehdään vuoden 2024 aikana.

Vuoden 2024 kesätyöpaikat ovat haussa Kuntarekryn kautta ja niistä tiedotetaan tarkemmin kunnan kotisivuilla ja sosiaalisessa mediassa. Kunta työllistää nuoria mm. ulko- ja puistoalueiden hoitoon, keittiö- ja siivoustöihin ja päiväkotiin.

Toivakan kunnan työllisyys- ja elinkeinosuunnittelija antaa matalan kynnyksen ohjausta ja neuvontaa työllisyyteen ja yrittäjyyteen liittyvissä asioissa.

5 YHTEISTYÖKUMPPANIT

5.1 Yhdistykset ja yhteisöt

Toivakassa yhdistyksillä ja yhteisöillä on erittäin tärkeä rooli kuntalaisten hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämiseksi. Yhteistyö eri toimijoiden välillä on vahvaa ja yhteisin resurssein kunnassa saadaan toteutettua monipuolista ja laadukasta toimintaa. Lapsille ja nuorille suunnattua toimintaa järjestää kunnassamme usea aktiivisesti toimiva yhdistys. Myös seurakunnat tarjoavat monipuolista toimintaa lapsille ja nuorille.

5.1.1 Toivakan-Joutsan 4H-yhdistys ry

4H-yhdistys on tehnyt Toivakassa laaja-alaista nuorisotyötä jo vuodesta 1941 lähtien. 4H- yhdistys tekee tiivistä yhteistyötä kunnan vapaa-aikatoimen, koulujen ja muiden yhdistysten kanssa.

4H-toimintaa ohjaavat arvot, jotka yhdistävät 4H-järjestöjä ympäri maailman: Head, Hands, Heart ja Health. Arvot ovat kaiken toiminnan perusta. Arvoihimme sisältyvät neljä H-kirjainta sisältävät ajatuksen lapsen ja nuoren ajattelun, taitojen ja tunne-elämän tasapainoisesta kehityksestä ja sitä kautta rakentuvasta hyvinvoinnista.

Head – Harkinta

Kehitän jatkuvasti omaa itsenäistä ajatteluani. Olen rehellinen ja oikeudenmukainen.

Hands – Harjaannus

Harjoittelen monipuolisesti erilaisia taitoja. Olen yritteliäs ja aktiivinen. Arvostan omaa ja toisten työtä.

Heart – Hyvyys

Kunnioitan ihmisiä ja luontoa. Pidän huolta itsestäni ja toisista ihmisistä. Suhtaudun yhdenvertaisesti ja vastuullisesti ympärilläni oleviin ihmisiin, ilmiöihin ja asioihin. Teen aktiivisesti yhteistyötä.

Health – Hyvinvointi

Huolehdin omasta ja toisten ihmisten hyvinvoinnista. Olen valmis konkreettisiin, hyviin tekoihin lähellä ja kaukana.

Toimintamenetelmämme on tekemällä oppiminen. 4H:ssa lapsi ja nuori saa tehdä ja oppia asioita aidoissa ympäristöissä itse toimien. 4H:ssa lapsi ja nuori saa turvallisen ja välittävän harrastusympäristön, aikaa ja kasvua tukevia aikuisia.

Yrittäjyyskasvatuksella on ollut 4H:ssa tärkeä asema järjestön perustamisesta lähtien. 4H:lla on oma yrittäjyyskasvatuksen toimintamalli, joka tunnetaan nimellä Kolme askelta työelämään. Kolme askelta työelämään -malli kuvaa oppimisympäristöjä, joita 4H-toiminnassa on. 4H-toiminnassa lapset ja nuoret saavat monipuolisia yrittäjämäisiä valmiuksia.

Kasvatustalouksessamme lupaamme tukea lasten ja nuorten kasvua aktiivisiksi, vastuullisiksi ja yritteliäiksi. Kannustamme kestävään elämäntapaan, työelämään ja yrittäjyyteen.

Järjestettyä toimintaa:

- Viikoittain kokoontuvat lukuisat erilaiset kerhot eri puolilla kuntaa
- kouluyhteistyö
- 4H-yrittäjyys
- hanketoiminta
- tapahtumat
- retket

A promotional poster for 'Kesäkaara' (Summer Camp) set against a scenic background of a lake and trees. The title 'KESÄKAARA' is written in large, yellow, stylized letters at the top. Below it, white text describes the activities offered, such as water sports and games. Further down, it states that the camp can be booked for groups of 4-6 people for free. Social media information for Instagram is provided. At the bottom right, there is a logo for Kesäkaara featuring a sun and children, and logos for the European Union, Rural Development, and the 4H Toivakka-Joutsa organization.

KESÄKAARA

Kesäkaara tarjoaa Toivakan ja Joutsan lapsille ja nuorille mahdollisuuksia kokeilla erilaisia kesäaktiviteetteja kuten suppailua, vesizorbingia, vesipolkupyörällä ajoa, kesäpelejä, ZORB-jalkapalloa ja kaikkea muuta kivaa!

Kesäkaaran voi tilata maksuttomasti 4-6 hlö:n ryhmälle!

Ota seurantaan Instagramissa @kesakaaratoivakkajoutsa niin tiedät, missä Kesäkaara kulkee kesällä ja mistä voit tilata Kesäkaaran!

 KESÄKAARA

 Euroopan unionin osarahoittama Maaseutukehitys 4H Toivakka-Joutsa

5.1.2 MLL Toivakan yhdistys

Yhdistyksen tavoitteena on lisätä toivakkalaisten lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia ja iloa arkeen sekä mahdollistaa sukupolvien kohtaaminen. Toiminta on pääsääntöisesti maksutonta. Jäsenmaksu kerätään aikuisjäseniltä. MLL Toivakan yhdistyksen toiminta on hyvin aktiivista ja se osallistuttaa kuntalaisia myös vapaaehtoistyön kautta. Yhdistyksen hallitukseen kuuluu puheenjohtaja ja kuusi hallituksenjäsentä sekä 1-5 varajäsentä. Yli 15-vuotias voi kuulua nuorisojäsenenä hallitukseen.

Viikoittaisia toimintoja ovat

- Perhekahvila maanantaisin klo 9.30-11.30 Vakkariassa. Tarjolla maksuton aamupala.
- Kaiken ikäisille avoimet Olkkari-illat keskiviikkoisin yhteistyössä evlstrk:n kanssa klo 17.30-19.20 Seurakuntakoti Majakassa. Tarjolla maksuton iltapala

Kuukausittain olevia toimintoja ovat

- Tacotiistait 4.-6.-luokkalaisille klo 17-19 Vakkariassa. Tarjolla hyvää syömistä sekä mukavaa kisailuohjelmaa.
- Tacotiistait 7.-9.-luokkalaisille klo 17-20 Vakkariassa. Tarjolla hyvää syömistä sekä mukavaa kisailuohjelmaa.
- Peuhapäivät alle kouluikäisille lapsille perheineen lauantaina klo 10-11.30 Koulukeskuksen liikuntasalissa.
- Nepsylasten ja -nuorten vanhempien vertaistuki-ilta torstaina klo 18-20 Vakkariilla.

Lisäksi järjestämme perheiden tapahtumia, virkistymistapahtumia, nuorten tapahtumia / retkiä sekä osallistumme aktiivisesti yhteistyöhön kunnan sekä muiden järjestöjen tapahtumiin. Tarpeen mukaan yhdistys ottaa kantaa tai/ja tekee aloitteita kunnan päätöksentekoon asioista, mitkä koskevat toivakkalaisia lapsia, nuoria ja perheitä. Yhdistys tukee myös valtakunnallisen keräyksen kautta ruokalahjakortein toivakkalaisia vähävaraisia lapsiperheitä sekä järjestää joulun alla yhteistyössä hyvinvointialueen ja kunnan kanssa Joululahjapuu- keräyksen lapsille. MLL:n hallituksessa on myös nuorisojäsen edustamassa nuorten näkökulmaa.

Yhdistys on myös tarpeen mukaan mahdollistamassa hankerahoitusten avulla Toivakan kunnan asukkaiden asuinviihtyisyyden ja harrastemahdollisuuksien kehittämisessä.

5.1.3 Toivakan evankelis-luterilainen seurakunta

Seurakunta tarjoaa monenlaista toimintaa kaikenikäisille. Alle kouluikäisille on esim. päiväkerho, perhekerho ja tapahtumia. Kouluikäisille tapahtumia, leirejä ja Olkkari-illat.

Nuorille nuortenillat, retket, tapahtumat ja rippikoulu. Teemme paljon yhteistyötä kunnan sekä toivakkalaisten järjestöjen kanssa. Yhteistyöllä saadaan paljon aikaan yhteiseksi hyväksi.

Kasvatuksen perusajatus:

Kasvatus on ihmisen näkemistä ja kohtaamista arvokkaana, Jumalan kuvaksi luotuna, juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella on oikeus kehittyä, kokea oppimisen iloa ja saada kasvuunsa tukea sekä kasvaa omana itsenään. Jokaisella on oikeus osallistua, tehdä ja olla yhdessä sekä tutkia ja ihmetellä Jumalan luomaa maailmaa.

Partiolippukunta Toivakan Lepinkäiset ry

Partiotoimintaa kaikenikäisille, maailman suurin nuorisoliike. Toimintaan kuuluu viikkotoiminta, retket ja leirit sekä erilaiset tapahtumat. Toimintaa järjestetään ikäkausittain nousujohteisesti. Partiolainen oppii tekemällä, kunnioittaa luontoa ja halutessaan jatkaa omalla koulutuspolullaan nuorempien ohjaamiseen.

Toivakassa toimii myös perhepartio, alle kouluikäisten perheille suunnattu toiminta.

Partion tavoitteena on kasvattaa persoonallisuudeltaan ja elämäntavoiltaan tasapainoisia, vastuuntuntoisia, aktiivisia sekä itsenäisesti ajattelevia paikallisen, kansallisen ja kansainvälisen yhteisön jäseniä. Partion tavoitteet ja päämäärät pyritään saavuttamaan monipuolisen tekemisen kautta. Kaiken ytimessä on yhdessä tekeminen ja oppiminen.

Partiotoiminnan ydin on partio-ohjelma, joka perustuu partion arvoihin ja ihanteisiin. Partio-ohjelmaa toteutetaan partiomenetelmän avulla. Toiminnan pohja on sama ympäri maailman, mutta paikalliset lippukunnat toteuttavat toimintaa omannäköisesti.

5.1.4 Toivakan helluntaiseurakunta

Toivakassa toimii paikkakunnan kokoon nähden aktiivinen ja runsaslukuinen helluntaiseurakunta, joka tekee monipuolista työtä lasten, nuorten, sekä perheiden parissa.

Helluntaiseurakunta toimii kristillisestä arvopohjasta käsin ja pyrkii toiminnallaan edistämään lasten, nuorten, ja perheiden fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, henkistä, sekä hengellistä hyvinvointia.

Helluntaiseurakunta toimii yhteistyössä Toivakan kunnan, koulujen, sekä muiden toimijoiden kanssa, ja on siten mukana vaikuttamassa lasten, nuorten, ja perheiden kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin.

Järjestettyä toimintaa:

- Pyhäkoulut (5-12 v.)
- Royal Rangers kerho (1-9 lk + isokset)
- Lasten ja nuorten leirit (1-9 lk + isokset)

- FNCjr lasten tapahtumat (1-6 lk)
- Live Nuortenillat (alk. 7 lk)
- FNC Nuorten Kristillinen Kahvila (alk.7 lk)
- Nuorten retket
- Perheen vanhempien pienryhmät
- Perhekirkot
- Perhetapahtumat

5.1.5 Toivakan Rivakka ry

Yli 100 vuotta urheilua ja liikuntaa toivakkalaisten hyväksi. Haluamme ylläpitää liikunnan iloa sekä tarjota monipuolisia mahdollisuuksia liikunnan harrastamiseen.

Lapsille, nuorille sekä koko perheelle on tarjolla monia lajeja harrastamiseen ja kilpailemiseen. Järjestämme tapahtumia, lajikokeiluja, ohjausta ja kilpailutoimintaa.

Toimintamme perustana ovat seuraavat arvot:

- Positiivisuus: harrastamme hyvällä mielellä, harrastajien omalla tasolla.
- Avoimuus: kaikki voivat tulla mukaan toimintaan
- Monipuolisuus: mahdollistamme erilaisten lajien kokeilemisen ja harrastamisen.
- Saavutettavuus: toiminta on ilmaista tai osallistumismaksut ovat kohtuullisia, jotta kaikilla on mahdollista tulla mukaan.
- Yhteisöllisyys: olemme mukana paikallisessa toiminnassa tekemässä yhdessä asukkaiden näköistä Toivakkaa.

5.1.6 Toivakan Ruiskuveikot, nuoriso-osasto

Palokunnan nuoriso-osasto on toiminut Toivakassa jo yli 30-vuotta. Nuoriso-osaston tärkein tehtävä on saada lasten/nuorten varttuessa uusia henkilöitä Sopimuspalokunnan hälytysosastoon johon pääsee liittymään 18-vuotiaana. Kokoonnumme maanantaisin 16.30-18.00 Toivakan paloasemalla elokuun puolestavälistä toukokuun loppuun asti. Harjoitusohjelman mukaan vaihtuva ohjelma pitää sisällään palokunnan kalustoon tutustumista, hätäensiapua, tieliikenneonnettomuudessa toimimista, ensivaste toimintaa, pintapelastusta yms. Tutustumme nuorten kanssa aivan kaikkeen mitä Toivakan hälytysosasto voi joutua tehtävillä tekemään. Käymme myös tutustumassa Jyväskylän vakiasemien toimintaan ja kalustoon. Useamman vuoden mukana olleille on mahdollisuus osallistua palokunta aiheisille leireille sekä kilpailuihin.

Nuoriso-osastoon voi liittyä kuka tahansa 13-vuotta täyttänyt nuori, kunhan ryhmässä on tilaa. Mieluiten syksyllä kun uusi kausi alkaa on paras astua mukaan. Toiminta on täysin maksutonta. Joka kauden alussa käymme tärkeimmät säännöt läpi. Puhumme nuorten kanssa palokunnan periaatteista ja toimintatavoista. Meillä on kiusaamiseen täysin nolla toleranssi.

Nuorille toiminnasta on valtavasti hyötyä vaikka ei koskaan hälytysrinkiin asti olisikaan toiminnassa mukana. Hätäensiapu sekä onnettomuuspaikalla toimiminen on isoja asioita. Myös toimiminen eri työkalujen / laitteiden kanssa. Yleiset hyvät käytöstavat on meidän toiminnassa myös iso asia jota nuorilta velvoitamme.

5.2 Puulan Seutuopiston kurssit, taidekoulu ja musiikkikoulu

Puulan Seutuopistossa on lapsille ja nuorille tarjolla monipuolisia harrastemahdollisuuksia erilaisten kurssien sekä taiteen perusopetuksen muodossa.

Taiteen perusopetusta järjestetään taidekoulun ja musiikkikoulun yhteydessä. Taiteen perusopetus on lakisääteistä ja tavoitteellista koulun ulkopuolista taideopetusta.

Taidekoulun opetus etenee taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän mukaan ja oppisisällöt nivoutuvat käsityön ja kuvataiteen ympärille. Taidekoulussa opiskelun voi aloittaa 7 -vuotiaana ja opinnoista voi saada päättötodistuksen, mikä vaatii pitkäaikaista sitoutumista opintoihin.

Musiikkikoulu vastaa taiteen perusopetuksen musiikin oppisisältöjen opettamisesta. Musiikkikoulun opetus on Suomen Musiikkioppilaitosten Liiton vaatimusten mukaista.

5.3. Toivakan yritykset

Yrittäjät ovat merkittäviä taustavaikuttajia lasten ja nuorten hyvinvoinnissa. Yrittäjät ovat lahjoittaneet mm. stipendejä ja erilaisia oppilaiden turvallisuutta lisääviä välineitä esim. pyöräilykypärät kaikille kunnan ekaluokkalaisille.

Toivakkalaiset yritykset ovat mukana erilaisissa hyvinvointia lisäävissä tapahtumissa vuoden aikana. Samoin yrittäjien edunvalvontayhdistys Toivakan yrittäjät ry on merkittävä yhteistyökumppani kunnalle. Toivakan alueen yrittäjät tarjoavat mahdollisuuksiensa mukaan kesätyöpaikkoja nuorille. Osa yrityksistä on ollut mukana 4H-yhdistyksen nuorten kesätyökampanjassa.

6 KESKI-SUOMEN HYVINVOINTIALUEEN PALVELUT

Vuoden 2023 alusta sosiaali- ja terveystalouden järjestämisvastuu on siirtynyt kunnilta hyvinvointialueille. Keski-Suomen hyvinvointialue (Hyvaks) tuottaa toivakkalaisille nämä palvelut. Hyvinvointialue ja kunnat tekevät yhteistyötä kuntalaisten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi.

Keski-Suomen hyvinvointialueen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma kulkee käsi kädessä kuntien hyvinvointisuunnitelmien kanssa. Hyvaksin alueellisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman löydät [täältä](#).

6.1 Toivakan terveysasema

Toivakan terveysasema on auki maanantaisin, tiistaisin ja torstaisin klo 8–16. Terveysaseman asiointipiste, jolla tehdään mm. hoidon tarpeen arviointia, on avoinna maanantaisin, tiistaisin ja torstaisin klo 8–10.

Kelan etuuskyselyt, Kelan hakemusasiat ja muut tukipalvelukyselyt ym. hoituvat palveluohjaan kautta.

Näytteenotto on auki tiistaina klo 7.30-14.30. Apuvälinepalveluaika tiistaisin klo 12–13.

[Toivakan terveysasema | Keski-Suomen hyvinvointialue \(hyvaks.fi\)](#)

6.2 Lasten, nuorten ja perheiden palvelut

Keski-Suomen hyvinvointialueen palvelut nuorille löydät täältä [Nuorten palvelut | Keski-Suomen hyvinvointialue \(hyvaks.fi\)](#)

Lapsia koskevat palvelut löydät täältä [Perheiden palvelut | Keski-Suomen hyvinvointialue \(hyvaks.fi\)](#)

Vuonna 2024 Keski-Suomen hyvinvointialue kiinnittää erityistä huomiota nuorten mielen hyvinvointiin erityisellä kampanjalla. [Nuorten mielen hyvinvoinnin kampanja nostaa esiin mielen hyvinvointia tukevia teemoja | Keski-Suomen hyvinvointialue \(hyvaks.fi\)](#)

Lastensuojelun palvelut järjestää Keski-Suomen hyvinvointialue ja ne löydät täältä [Lastensuojelu | Keski-Suomen hyvinvointialue \(hyvaks.fi\)](#)

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelulain (417/2007) 3 a § mukaan kunta ja hyvinvointialue järjestävät lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ehkäisevää lastensuojelua silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. [\(8.7.2022/610\)](#)

Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoidossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Toivakassa on käytetty viime vuosina lastensuojelun palveluita alla olevan taulukon mukaisesti.

Indikaattori	Alue	Sukupuoli	2021	2022	2023
0 - 17-vuotiaat lapset, joista on tehty lastensuojeluilmoitus, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL) info ind. 1086	Toivakka	yhteensä	42	50	23
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL) info ind. 191				7	8
Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 0 - 17-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL) info ind. 1245			30	17	9
Perheitä lapsiperhepalveluiden perhetyössä, % lapsiperheistä info ind. 3518				6	6
Perheitä lastensuojelun tehostetussa perhetyössä, % lapsiperheistä info ind. 3516			5	5	

6.3 Toivakan perhekeskus

Toivakassa perhekeskus sijaitsee Vakkarilla ja toimii myös muissa alueen toimijoiden tiloissa. Perhekeskuksen tavoitteena on tarjota lapsiperheille matalan kynnyksen tukea, toimintaa, kohtaamisia ja palveluja maksuttomasti. Perhekeskuksella on keskeinen tehtävä esimerkiksi vanhemmuuden tukemisessa, vertaistuen mahdollistajana ja yhteisöllisyyden vahvistajana. Perhekeskuksen palveluja tarjotaan myös etäyhteyksin sekä verkkopalveluina sähköisen perhekeskuksen kautta. Palveluita ja toimintaa

tarjoavat ja järjestävät hyvinvointialueen, kunnan, seurakuntien ja eri järjestöjen toimijat. Osa perhekeskuksen toiminnasta on avointa, eikä edellytä ennakoilmoittautumista, mutta osaan palveluista ja toiminnasta tulee varata aika etukäteen.

Vanhemman/vanhempien rooli on yksi tärkein tekijä lasten ja nuorten hyvinvoinnista puhuttaessa. Vanhemmuuden tueksi syksyllä Toivakan perhekeskuksessa on alkamassa vanhemmuuden tukipysäkki.

Toivakan perhekeskustoimintaa on alettu kehittää keväällä 2024 yhteistyössä hyvinvointialueen perhekeskuskoordinaattorin kanssa. Toiminta muovautuu ja vahvistuu yhteistyön voimin. Perhekeskustoiminnan ohjausryhmänä Toivakassa on hyvinvointityöryhmä, jonka alla toimivat Perhevakka jakautuen Nuorisovakkaan ja Vekaravakkaan. Ryhmät ovat monialaisia ja kokoontuvat säännöllisesti. Nuorisovakan ja Vekaravakan vetäjät kuuluvat hyvinvointityöryhmään, joten tiedonkulku eri ryhmien välillä on sujuvaa.

Keski-Suomen hyvinvointialueen [lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma](#) on julkaistu keväällä 2024 ja se asettaa alueellisia tavoitteita vuosille 2024-2025 koskien lasten ja nuorten hyvinvointia. Keski-Suomen hyvinvointialueen perhekeskustoiminnasta löytyy lisää tietoa heidän [sivuillaan](#).

7 SUUNNITELMAN PAINOPISTEET JA TAVOITTEET

Toi-Vakka-hyvinvointipuisto

Toivakan vuodesta 2022 kertova hyvinvointiraportti nosti esille monenlaisia huolia lapsiin ja nuoriin liittyen, vaikka paljon myös positiivisia asioita lasten ja nuorten kohdalla tuli esille. Raportin pohjalta Toivakan sivistys- ja hyvinvointilautakunta esitti pontena 10/2023 kunnanhallitukselle ja edelleen valtuustolle, että kunnassa kiinnitetään erityisesti huomiota lasten ja nuorten osallisuuden ja liikunnallisen elämäntavan edistämiseen.

Näin ollen nämä teemat nousevat myös lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman painopistealueiksi. Lisäksi kouluterveyskyselyn tulokset ja erilaiset arjen havainnot lasten ja nuorten kohtaamista haasteista tuovat yhdeksi painopistealueeksi mielen hyvinvoinnin tukemisen.

Lasten ja nuorten osallisuuden ja kuuntelemisen turvaaminen

Lasten ja nuorten liikunnallisen elämäntavan edistäminen

Lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin tukeminen

Kuva: LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN PAINOPISTEET

Kaikilla em. osa-alueiden tavoitteiden toteutuksessa on eri tahojenyhteistyöllä suuri rooli. Lasten ja nuorten perheillä on äärimmäisen keskeinen rooli lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisessa. Myös yhdistykset, seurakunnat ja yritykset ovat arvokas kumppani kunnalle lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja heidän tekemänsä työ on valtavan tärkeää. Hyvinvointialue on yksi merkittävä taho lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäjänä. Vaalimme ja kehitämme kunnassa edelleen yhteistyötä ja verkostoa, avointa keskustelua ja tuen antamista verkostossa. Yhtenä laajan kehittämistoimenpiteenä Toivakassa suunnitellaan, käynnistetään ja kehitetään laadukasta perhekeskustoimintaa lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi.

Lasten ja nuorten osallisuuden ja kuuntelemisen turvaaminen on yksi painopisteistä. Lapset ja nuoret tulee nähdä aktiivisina toimijoina omassa elämässään ja heidän mielipiteensä ja kokemuksensa on otettava huomioon päätöksenteossa.

Liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi erityinen huomio tulisi kiinnittää alle kouluikäisiin lapsiin. Tutkimukset osoittavat, että liikunnallisen elämäntapa juurtuu jo varhaislapsuudessa tuottaen pitkäkantoista hyötyä koko loppuelämään. Meillä on tällä hetkellä erittäin heikosti tarjolla alle kouluikäisille lapsille liikunnallisia, ohjattuja harrastuksia. Varhaislapsuuden liikunnalla on myös yhteys oppimis- ja keskittymiskykyyn.

7.1 Alle kouluikäiset 0-5 -vuotiaat lapset

ALLE KOULUIKÄISTEN LASTEN LIIKUNNALLISEN ELÄMÄNTAVAN EDISTÄMINEN		
TAVOITE	TOIMENPIDE	TAVOITETASO
Arjen liikuntaa lisäämällä luodaan lapsille hyvinvointia.	<ul style="list-style-type: none"> • Motivoidaan lapsia omatoimiseen liikkumiseen ja vanhempia liikuttamiseen. • Kartoitetaan alueellisesti lapsia liikuttavia tahoja. • Luodaan yhteistyötä. • Varhaiskasvatuksessa tehdään entistä enemmän retkiä erilaisiin maastoihin ja hyödynnetään lähellä olevia liikuntamahdollisuuksia. Päivittäisessä 	<ul style="list-style-type: none"> • Kunnassamme on vähintään yksi perheitä liikuttava taho. • Arkiliikunta on lisääntynyt lapsiryhmissä. Liikunta on kirjattuna toimintasuunnitelmaan. Passiiviset lapset on saatu aktivoitua mukaan arkiliikkumiseen.

	ulkoilussa kiinnitetään huomiota lasten monipuoliseen liikuttamiseen.	
Liikunta lisää osallisuutta	Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia lasten keskinäisiin kohtaamisiin ja minäpystyvyyden kokemuksiin.	Lapset kokevat tasavertaista osallisuutta liikunnan välityksellä ja ovat vahvistaneet tunne- ja vuorovaikutustaitoja pelien ja liikuntaleikkien avulla.
Turvalliset edellytykset ja olosuhteet omaehtoisille ja ohjatuille vapaa-ajantoiminnoille.	Leikki- ja liikuntapaikkoja kehitetään niin, että ne kannustavat lapsia liikkumiseen.	Kunnassa on liikkumiseen kannustavia ja turvallisia paikkoja alle kouluikäisille lapsille.
Alle kouluikäisten lasten ohjattuun liikkumiseen panostetaan enemmän.	Nostetaan alle kouluikäiset merkitykselliseksi ryhmäksi liikunnallisen elämäntavan edistämisen näkökulmasta. Varhaislapsuudessa luodaan pohjaa läpi elämän kestäväälle liikunnalliselle elämäntavalle.	<ul style="list-style-type: none"> • Toivakassa on vuoden 2025 alussa vuoden 2024 alkuun verrattuna enemmän mahdollisuuksia alle kouluikäisten lasten ohjatulle liikkumiselle. • Varhaiskasvatuksen lapset liikkuvat monipuolisesti kunnan eri liikuntapaikoissa ja -tiloissa.

ALLE KOULUIKÄISTEN LASTEN OSALLISUUDEN JA KUUNTELEMISEN EDISTÄMINEN

TAVOITE	TOIMENPIDE	TAVOITETASO
Osallisuus kasvaa harrastusten kautta.	<ul style="list-style-type: none"> • Kehitetään harrastusmahdollisuuksia. • Motivoidaan ja tuetaan vanhempia kannustamaan lasta harrastustoiminnan pariin. • Harrastaminen mahdollistetaan eri toimijoiden yhteistyönä. 	<p>On saatu luotua yksi uusi harrastusmahdollisuus alle kouluikäisille.</p> <p>Vakiintuneena käytäntönä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa huoltajan kanssa laadittaessa kannustetaan tarvittaessa harrastukseen hakeutumiseen.</p>

Yhteisöllisyys, osallisuus ja hyvinvointi vahvistuvat erilaisten yhteisten tapahtumien ja kampanjoiden kautta.	Osallistetaan lapset perheineen tapahtumiin ja kampanjoihin mukaan suunnittelemaan ja toteuttamaan niitä.	Toteutetaan säännöllisesti yksi pelkästään lapsille suunnattu tapahtuma, jonka toteutukseen osallistetaan lapsia perheineen.
ALLE KOULUIKÄISTEN MIELEN HYVINVOINNIN TUKEMINEN		
TAVOITE	TOIMENPIDE	TAVOITETASO
Mielen hyvinvointi turvataan kiusaamisvapaalla ja turvallisella kasvuympäristöllä.	Puututaan kiusaamiseen arjen eri kohtaamispaikoilla. Tuetaan lasten kaveri- ja tunnetaitojen harjoittelua varhaiskasvatuksessa.	Kiusaamisen nollatoleranssi
Alle kouluikäinen lasten vanhempien taidot käsitellä median ilmiötä lapsen kanssa vahvistuvat.	Jaetaan materiaalia ja tietoa eri tahojen toimesta.	Vanhemmat ja eri tahojen toimijat tiedostavat ja ohjaavat lasta median ilmiöiden kohtaamisessa.
Tiedostetaan lapsen mieltä suojaavia tekijöitä.	Lisätään eri toimijoiden tietoisuutta lasten mieltä suojaavista tekijöistä, kuten osallisuudesta, keskustelumahdollisuuksista ja ympäristön turvallisuudesta.	Lapsen mieltä suojaavat tekijät vahvistuvat
Huolehditaan ehkäisevän työn (lähisuhdeväkivalta ja ehkäisevä päihdetyö) verkostojen toimivuudesta.	Näitä käsitellään säännöllisesti eri tahojen muodostamissa työryhmissä ja vahvistetaan verkostoja.	Varhainen puuttuminen ja tunnistaminen toteutuu toimivien verkostojen avulla.

Toivakassa varhaiskasvatuksessa hyvinvointi koostuu seuraavista elementeistä:

LAPSEN PSYKKINEN JA SOSIAALINEN HYVINVOINTI

- osallisuuden kokeminen, kuuleminen
- tunnetaidot
- kaveritaidot vs. akateemiset taidot
- kiusaamisen ehkäisy: kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma
- vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus: esim. hakutilanteissa kannustetaan vanhempaa antamaan huomio lapselle

LAPSEN FYYSINEN HYVINVOINTI

- liikkuminen: salivuorot, vasun mukainen toiminta, monipuolinen lajivalikoima
- hyvien liikuntamahdollisuuksien hyödyntäminen, suositusten mukaista hengästyttävää, lapsen luontaista liikkumista tuetaan lapsen turvallisuus huomioiden.
- ravinto: ravinto on ravitsemussuositusten mukaista. Lasta kannustetaan maistelemaan uusia makuja (varhaiskasvatus Sapere) ja tunnistamaan oman riittävän ravinnontarpeensa.
- uni: kaikille lapsille on lepoa hetki iltopäivällä

KASVU JA OPPIMINEN

- kognitiiviset taidot: varhaiskasvatuksen tehtävä on yksilöllisen kasvun ja kehityksen tukeminen
- positiivinen pedagogiikka: huomioi siihen, kuinka kohdataan lapsi ja ollaan vuorovaikutuksessa niin lasten kanssa kuin työntekijöiden kesken. Huomaa hyvä - materiaali käytössä.
- eskariksi kasvaminen: tutustumiskäynnit eskariin, kaveritaitojen painottaminen, yhteistyö esikoulun kanssa
- kasvun ja oppimisen pulmat, erityistarpeet: kolmitasoinen tuki

MEDIAN MAAILMA JA KULTTUURI

- lukutaito: lapsille luetaan ja sanoitetaan asioita ja tilanteita, kielellisen tietoisuuden herättelyä
- mediakasvatus: digitaidot, turvallisuus
- turvataidot: netin maailma, ikärajoista keskustelu
- taidekasvatus: kulttuuriaitta

PERHEARKI

- elintavat ja arjen hallinta: vasu-keskustelussa näitä käydään läpi, asiat painottuvat lapsen iän mukaan
- erilaiset perhetilanteet: pyrkimys yksilölliseen huomiointiin
- sosiaaliset verkostot: arjessa pyritään huomioimaan perheiden sosiaaliset verkostot ja tarviittaessa annetaan tukea.

VANHEMMUUS

- vanhemmuustaidot: vasu -keskusteluissa käydään läpi, rajojen asettamisen taidot
- tunnetaidot: vanhempien tunteiden salliminen esim. kipeitä asioita käsiteltäessä
- vanhemman psyykkiset/fyysiset ongelmat: lapsen edun toteutumisen tukeminen vanhempien haasteellisessa tilanteessa, yhteistyön tekeminen eri tahojen kanssa

- yksinäisyys: osallisuus, kuuleminen, vanhempien kohtaaminen päivittäin, tarjotaan mahdollisuutta pidemmille keskusteluille yksilöllisen tarpeen mukaan, vasukeskustelut, vanhempainillat

7.2 Esiopetus- ja perusopetusikäiset lapset ja nuoret

ESI- JA PERUSOPETUSIKÄISTEN LIKUNNALLISEN ELÄMÄNTAVAN EDISTÄMINEN		
TAVOITE	TOIMENPIDE	TAVOITETASO
Arjen liikuntaa lisäämällä luodaan lapsille ja nuorille hyvinvointia	<p>Järjestetään lisää ohjattuja liikkumismahdollisuuksia.</p> <p>Motivoidaan ja kannustetaan omatoimiseen liikkumiseen.</p> <p>Kartoitetaan lapsia ja nuoria liikuttavia tahoja, tehdään yhteistyötä</p> <p>Tarkastellaan ja mitataan liikunta-aktiivisuutta.</p> <p>Kouluarjessa aktivoidaan liikkumaan lihasvoimin niin koulumatkoilla kuin välitunneilla. Esim. harrastevälitunneilla on mahdollisuus päästä punttisaliin ja liikuntasaliin. Isommat aktivoidaan liikuttamaan pienempiä.</p>	<p>Koulussa oppilaat hyödyntävät välitunnit liikkumiseen.</p> <p>Kunnassa on ohjattua liikuntaa tarjolla ja siihen osallistuu lapsia ja nuoria.</p> <p>Mahdollisuudet omatoimiseen liikkumiseen on huomioitu niin fasiliteettien kuin vuorojenkin suhteen.</p> <p>Toimijat tekevät yhteistyötä liikunnallisen elämäntavan edistämisessä.</p>
Liikunta lisää osallisuutta	Tarjotaan liikunnallisia ryhmiä, joissa osallisuus lisääntyy ja yksinäisyys vähenee.	Liikunnallinen elämäntapa opitaan ja vahvistuu

ESI- JA PERUSOPETUSIKÄISTEN OSALLISUUDEN JA KUUNTELEMISEN EDISTÄMINEN

TAVOITE	TOIMENPIDE	TAVOITETASO
Nuorten osallisuus vahvistuu nuorisotyön kehittämällä ja suunnitelmallisuudella	Tehdään paikallista ja alueellista yhteistyötä nuorisotyön kehittämiseksi. Vakkarin nuorteniltojen toimintaa kehitetään osallistamalla nuoria sisältöjen suunnitteluun. Tukaritoiminnan ja oppilaskuntatyön kehittäminen	Nuorisotyön paikallinen monialainen työryhmä on vahvistettu päätöksenteossa ja sen toiminta on säännöllistä. Vakkarin toiminnalle vuosikello
Osallisuus kasvaa harrastusten kautta.	Kehitetään monipuolisia harrastusmahdollisuuksia lapsia ja nuoria kuunnellen ja heidän toiveidensa mukaisesti.	Monipuolisia harrastuksia matalalla kynnyksellä osallistuttaviksi ja niihin sitoutuen
Yhteisöllisyys, osallisuus ja hyvinvointi vahvistuvat erilaisten yhteisten tapahtumien ja kampanjoiden kautta.	Osallistetaan lapset ja nuoret tapahtumiin ja kampanjoihin mukaan suunnittelemaan ja toteuttamaan niitä.	Pyritään järjestämään yhteistyöllä yksi pelkästään lapsille ja yksi pelkästään nuorille suunnattu tapahtuma, jonka toteutukseen osallistetaan lapsia ja nuoria.
Lapsia ja nuoria kuunnellaan heitä koskevilla asioissa	Kirjasto järjestää lapsille ja nuorille palvelu- ja asiakaskyselyn. Kyselyn tuloksia käsitellään myös sivistys- ja hyvinvointilautakunnassa.	Asiakaskyselyissä huomioidaan säännöllisesti lapset ja nuorten palveluihin vaikuttavana asiakasryhmänä ja heidän kuulemisensa huomioidaan päätöksenteossa.

ESI- JA PERUSOPETUSIKÄISTEN MIELEN HYVINVOINNIN TUKEMINEN

TAVOITE	TOIMENPIDE	TAVOITETASO
Mahdollistetaan vahvojen sosiaalisten suhteiden syntyminen. Tiedostetaan ja käytetään kiusaamisen tunnistamisessa ja käsittelyssä hyväksi koettuja toimintamalleja.	Ennaltaehkäistään ja puututaan kiusaamiseen arjen eri kohtaamisissa Koulukeskuksella toimitaan KaMu-tiiminä ennaltaehkäisevästi ja tilanteisiin puuttuen	Nuorten hyvinvointia tuetaan ja vahvistetaan suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti yhteistyössä. Perusopetuksen hyvinvoinnin vuosikello ohjaa toimintaa.

	<p>Kankaisilla käytössä KiVa-koulu-menetelmä kiusaamisen vastaisena toimintamallina.</p> <p>Tunne- ja kaveritaitoja opiskellaan kouluarjessa hyvinvoinnin vuosikellon mukaan. Tarvelähtöistä ryhmämuotoista toimintaa järjestetään tunne- ja kaveritaitojen ja ahdistuneisuuden teemoilla (SohVa).</p> <p>Kiusaamiseen puututaan myös nuorten vapaa-ajalla mm. Vakkari-toiminnassa</p>	
<p>Mielen hyvinvointia tukevat käytänteet someen liittyen lisäävät turvallisuuden tunnetta.</p>	<p>Annetaan tukea somen turvalliseen ja järkevään käyttämiseen.</p> <p>Järjestetään someton viikkokampanja</p>	<p>Somen haittavaikutuksilta suojautuminen ja yhteisöllinen tuki</p>
<p>Suojaavien tekijöiden tiedostaminen vahvistaa mielen hyvinvointia.</p>	<p>Tuodaan esille suojaavien tekijöiden merkitys eri toimijoille ja lapsille/nuorille itselleen (osallisuus, keskustelumahdollisuudet, tiedon lisääminen, esimerkkien nostaminen).</p>	<p>Lapsilla, nuorilla ja eri toimijoilla on tiedossa ja käytössä mieltä suojaavia tekijöitä.</p>
<p>Ehkäisevällä päihdetyöllä vaikutetaan lasten ja nuorten päihdekäyttämiseen ja –asenteisiin.</p>	<p>Ehkäisevää päihde- ja väkivaltatyötä toteutetaan kampanjoin ja tietoa jakamalla.</p> <p>Kouluopetuksessa terveystiedon sisällöt ja tavoitteet sekä kampanjointi sekä koulussa että vapaa-ajalla aihepiiristä.</p>	<p>Tiedon lisääminen ja nuorten ymmärryksen vahvistaminen oikeista valinnoista</p>

7.3 Nuoret ja nuoret aikuiset (15-29 –vuotiaat)

NUORTEN LIKUNNALLISEN ELÄMÄNTAVAN EDISTÄMINEN		
TAVOITE	TOIMENPIDE	TAVOITETASO
Arjen liikuntaa lisäämällä luodaan nuorille hyvinvointia ja osallisuutta.	Järjestetään lisää ohjattuja liikkumismahdollisuuksia. Lisätään tietoisuutta harrastevuoroista. Motivoidaan omatoimiseen liikkumiseen. Kartoitetaan nuoria liikuttavia tahoja. Tarkastellaan ja mitataan liikunta-aktiivisuutta.	Nuoret käyvät ohjatuissa liikkumisryhmissä. Ohjatut liikkumisryhmät ovat lisänneet omatoimista liikkumista. Liikunta-aktiivisuutta on mitattu. Liikunta on lisännyt osallisuutta ja vähentänyt yksinäisyyttä.
NUORTEN OSALLISUUDEN JA KUUNTELEMISEN EDISTÄMINEN		
TAVOITE	TOIMENPIDE	TAVOITETASO
Nuorten osallisuuden näkyminen osallistavassa päätöksenteossa, arjessa ja juhlassa.	Perusopetuksessa kutsutaan koulujen ja mahdollisuuksien mukaan sivistyksen johtoryhmään oppilaskunnan hallituksesta ja oppilaskunnasta edustaja/-t tarpeen ja käsiteltävien asioiden mukaan	Aito nuorten osallisuuden kokemus valmistelussa ja päätöksenteossa
Vaikuttamistoimielin (nuorisovaltuusto) aktiivisena kunnan toimintakentässä	Nuorisovaltuuston osallistuminen valmisteltaviin asioihin, nuorten kuuleminen eri toimintojen valmistelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa.	Nuorten osallisuuden vahvistuminen. Nuorisovaltuuston puheenjohtaja osallistuu kunnanvaltuuston kokouksiin ja kuntapäätäjät hyödyntävät nuorisovaltuuston asiantuntemusta päätöksenteossa.
Etsivän nuorisotyön lakisääteisten tehtävien toteutuminen	Valmistellaan etsivän nuorisotyön lakisääteisten tehtävien toteuttamista hanketyön päättymisen jälkeen.	Etsivän nuorisotyön lakisääteisten tehtävien toteutuminen myös syksystä 2024 alkaen varsinaisen etsivän nuorisotyön päätyttyä

Nuorisovaltuusto aktiivisessa roolissa omannäköisen toivakkalaisen, nuorille mukavan vapaa-ajan suunnittelussa ja toteuttamisessa, ylisukupolvisuutta unohtamatta	Järjestetään sekä nuorille että ylisukupolvisesti toimintoja ja tapahtumia	Nuoren toivakkalaisuuden näkyväksi tekeminen ja elämänlaadun kohentuminen
Nuorisotila Vakkarin toiminta tukee nuoruutta elämänvaiheena	Vakkari-iltojen toiminnan suunnittelu, valmistelu ja toteuttaminen yhdessä nuorten kanssa	Nuorisotila Vakkarin kävijämäärien ja ohjatun toiminnan lisääntyminen
Toivakkalainen nuori aktiivisena ja näkyvänä osana ympäröivää yhteiskuntaa	Osallistuminen säännöllisesti alueellisen nuorisovaltuuston kokouksiin ja toimintaan Nuorisovaltuuston tutustuminen lähikuntien nuorisovaltuustojen toimintaan	Aktiivinen osallistuminen alueellisessa Keski-Suomen hyvinvointialueen nuorisovaltuustossa Alueellisen nuorisoon liittyvän yhteistyön toteutuminen
Osallisuus kasvaa harrastusten kautta.	Kehitetään monipuolisia harrastusmahdollisuuksia.	Saadaan kehitettyä nuorten vapaa-aikaa
Yhteisöllisyys, osallisuus ja hyvinvointi vahvistuvat erilaisten yhteisten tapahtumien ja kampanjoiden kautta.	Osallistetaan nuoret tapahtumiin ja kampanjoihin mukaan suunnittelemaan ja toteuttamaan niitä. Toteutetaan yksi pelkästään nuorille suunnattu tapahtuma, jonka toteutukseen osallistetaan nuoria.	Vahvistaa kunnan nuorten aidon yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemusta osana hyvinvointia.
Nuoria kuunnellaan heitä koskevissa asioissa	Kirjasto teettää nuorille palvelu- ja asiakaskyselyn. Nuorten palveluita järjestäessä otetaan nuoret mukaan suunnitteluun.	Aidon osallisuuden kokemus itseä koskevissa asioissa vähintään nuorisoedustuksen kautta
NUORTEN MIELEN HYVINVOINNIN TUKEMINEN		
TAVOITE	TOIMENPIDE	TAVOITETASO
Oppia toimimaan yhdessä erilaisuutta hyväksyen ja rikkautena arvostaen	Puututaan kiusaamiseen arjen eri kohtaamispaikoilla.	Kiusaamiskokemusten nollassa

Suojautua somen haittavaikutuksilta ja oppia hyödyntämään somea kehittämisessä	Somen turvalliseen ja järkevään käyttämiseen annetaan tukea. Pidetään someton viikko koko kunnan kampanjana.	Some olisi turvallinen ja elämänlaatua vahvistava toimintaympäristö
Osallisuuden aito kokemus itseä koskevista asioista	Suojaavien tekijöiden lisääminen (osallisuus, keskustelumahdollisuudet, tiedon lisääminen).	Aitojen osallistumismahdollisuuksien lisääntyminen, kuulluksi tuleminen, oppiminen myös kompromisseihin
Terveellisten elämäntapojen ja terveyden edistäminen	Ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan kampanjoin ja tietoa jakamalla.	Tiedon ja vaikuttavan kohtaamisen lisääminen kohtaamisissa nuorten kanssa

8 HYVINVOINTISUUNNITELMAN SEURANTA JA ARVIOINTI

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma laaditaan kerrallaan neljäksi vuodeksi valtuustokausittain. Tämä suunnitelma on poikkeuksellisesti laadittu kesken valtuustokauden ja siksi voimassa vuoden 2025 valtuustokauden vaihtumiseen. Seuraava suunnitelma laaditaan keväällä 2025 valtuustokaudelle 2025- 2029.

Suunnitelman toteutumista arvioidaan kunnan hyvinvointiraportissa vuosittain samalla kun raportoidaan laajemmin lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Raportissa lapset ja nuoret tulee nostaa tarkasteluun omana väestöryhmänään.

9 LÄHTEET

[Laki sosiaali- ja terveydenhuollon... 612/2021 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L3P12>

[Kouluterveyskysely - THL](#)

[Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX®](#)

[Lasten oikeudet | Suomen YK-liitto \(ykliitto.fi\)](#)

Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille 7-18 -vuotiaille [Liikuntasuositus-kirjanen 08.indd \(ukkinstituutti.fi\)](#)